

Moravskoslezský
kraj

**Strategie integrace romské komunity
Moravskoslezského kraje
na období 2011–2014**

Úvod	2
1 Vymezení základních pojmů	3
1.1 Charakteristika cílové skupiny (Kdo je to Rom?).....	3
1.2 „Romství“ jako sociální kategorie.....	4
1.3. Některé další pojmy	5
2 Institucionální řešení problematiky integrace v rámci České Republiky	7
2.1. Zmocněnec pro lidská práva.....	7
2.2. Rada vlády pro záležitosti romské menšiny	8
2.3. Rada vlády pro národnostní menšiny	9
2.4. Agentura pro sociální začleňování v romských lokalitách	10
2.5. Další ústřední orgány státní správy zabývající se v rámci své činnosti integrací sociálního začleňování příslušníků romských komunit	11
2.6. Dotační tituly ústředních orgánů státní správy zaměřené na podporu integrace příslušníků romských komunit do společnosti	11
2.7. Zapojení České republiky v rámci mezinárodních aktivit zaměřených na integraci příslušníků romských komunit	15
2.8. Možnosti čerpání finančních prostředků z fondů Evropské unie	16
3 Integrace příslušníků romských komunit na území Moravskoslezského kraje	17
3.1. Institucionální řešení problematiky integrace v rámci Moravskoslezského kraje.....	18
3.2. Sociální služby realizované na území kraje v rámci řešení problematiky sociálního vyloučení... 19	
3.3. Základní strategické dokumenty Moravskoslezského kraje ve vztahu k sociálním službám realizovaným na území kraje.....	21
3.4. Dílčí navazující strategické dokumenty	22
3.5. Dotační programy Moravskoslezského kraje s ohledem na možnosti využití ve prospěch příslušníků romských komunit	23
3.6. Strategie integrace romské komunity Moravskoslezského kraje na období 2006 - 2009	24
3.7. Sociální vyloučení a sociálně vyloučené lokality na území Moravskoslezského kraje	26
4 Hlavní oblasti integrace příslušníků romských komunit.....	39
4.1. Nástroje k vyrovnávání příležitostí realizované v Moravskoslezském kraji	40
4.2. Problematika bydlení ve vztahu k sociálně vyloučeným romským komunitám.....	45
4.3. Problematika zaměstnanosti ve vztahu k sociálně vyloučeným příslušníkům romských komunit Moravskoslezského kraje.....	51
4.4. Zdravotní péče ve vztahu k sociálně vyloučeným romským komunitám	53
4.5. Rizikové formy chování s ohledem na život v sociálně vyloučených lokalitách na území kraje	56
5 Vize, cíle a priority Strategie integrace příslušníků romských komunit v Moravskoslezském kraji na období 2011-2014.....	59
5.1. SWOT Analýza	60
5.2. Vize a priority.....	62
6 Závěr	67

Úvod

Strategie integrace Moravskoslezského kraje na období 2011 – 2014 (dále jen „Strategie“) je strategickým materiálem kraje, zaměřeným na problematiku sociální integrace příslušníků romských komunit žijících na území kraje. Svým obsahem a jednotlivými opatřeními navazuje na Strategii integrace příslušníků romských komunit na období 2006 – 2009, která byla zpracována na základě usnesení rady kraje č. 38/1688 ze dne 7. prosince 2005 a přijata na návrh Výboru zastupitelstva Moravskoslezského kraje pro národnostní menšiny.

Cílem navazující Strategie je aktualizovat informace o současném stavu integrace příslušníků romských komunit Moravskoslezského kraje a navrhnout jednotlivá opatření k hlavním oblastem řešení této problematiky, kterými jsou oblasti vzdělávání, bydlení nebo např. zaměstnanost ve vztahu k romské komunitě Moravskoslezského kraje. Strategie vychází jak z návrhů řešení jednotlivých oblastí integrace ze strany ústředních orgánů České republiky, tak ze spolupráce s jednotlivými obcemi s rozšířenou působností Moravskoslezského kraje.

Předkládaná Strategie vychází z praktických zkušeností jednotlivých aktérů podílejících se na řešení otázek integrace získaných během implementace Strategie v rámci období let 2006 – 2009. Za poslední léta se v problematice integrace příslušníků romských komunit událo mnoho změn např. v samotném stavu sociálně vyloučených lokalit kraje, objevili se noví aktéři podílejících se na procesu integrace jak ze strany ústředních orgánů, tak ze strany neziskového sektoru a v neposlední řadě také ze strany soukromého sektoru. Na území kraje i nadále existuje funkční síť poskytovatelů sociálních služeb a aktivit pro příslušníky romských komunit, daří se udržet kvalitní síť asistentů pedagoga pro děti ze sociálně znevýhodněného prostředí v základních školách v kraji, dochází k rozvoji sociálních služeb, které mohou příslušníci romských komunit využívat ke svému prospěchu.

Během posledních let se však bohužel také objevily jevy spojené s eskalací nesnášenlivosti vůči skupinám žijícím v podmínkách sociálního vyloučení, které vyústily až k extrémním projevům, jež nelze v žádném případě tolerovat. Smyslem předkládané Strategie je přispět také k odbourávání těchto projevů formou návrhu jednotlivých opatření a aktivit ze Strategie vycházejících.

Věříme, že předkládaná Strategie napomůže k integraci příslušníků romských komunit do většinové společnosti a pomůže nastavit podmínky k aktivitám prospěšným nejenom pro romskou komunitu žijící na území kraje, ale také přinese požadované výsledky ve prospěch všech obyvatel našeho kraje, ze kterých bude možno vycházet při dalším strategickém plánování těchto aktivit.

Vymezení základních pojmů

1

Níže uvedené vymezení základních pojmů bylo obsahem i předchozí Strategie na období 2006–2009. Pro stálou aktuálnost těchto pojmů uvádíme používané pojmosloví i pro potřeby tohoto materiálu.

1.1 Charakteristika cílové skupiny (Kdo je to Rom?)

V Evropě žije v současnosti přibližně šest miliónů obyvatel, kteří se od ostatních liší barvou pleti, kulturou a jazykem. Lidé jim říkají různě – Cikáni, Zingari, Gitanos, Gypsies. Oni sami sobě říkají - Kale, Manuša, Sinti, Lovari, nejčastěji však Roma. Podle zákona č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, je Romem pouze ten, kdo se přihlásí k romské národnosti. K romské národnosti menšin se při sčítání lidu v roce 2001 přihlásilo celkem 11 746 osob. Podle kvalifikovaných odhadů počet příslušníků romské komunity v České republice se pohybuje v rozmezí mezi 150 000 - 300 000 osob. Co způsobuje tak výrazný rozdíl? Především jde o to, co je chápáno pod pojmem Rom, zda jde o kulturní zařazení, výsledek sebeintegrace s určitou etnickou skupinou nebo vnější zařazení do skupiny podle charakteristického vzhledu.

Příslušnost k romství však neznamená jen svobodnou vůli jedince přihlásit se k romské národnosti, ale souvisí úzce s kulturou, tradicemi minority, se způsobem života, s mírou schopnosti společenské flexibility a s mírou možnosti poskytnutých většinovou společností pro začlenění minority.

1.2. „Romství“ jako sociální kategorie

a) Romem je ten, kdo se hlásí k romství

Romem je občan České republiky, který se deklarativně přihlásí k romské národnosti. V tomto případě je teoreticky nepodstatné, k jaké etnické skupině občan přísluší, jde o individuální národnostní citění jednotlivce a o projev jeho svobodné vůle. K romské národnosti se hlásí také lidé, kteří nevykazují charakteristické antropologické a etnické znaky Romů (měli však např. romské předky).

b) Romem je ten, kdo žije jako Rom

Občané České republiky (případně Slovenské republiky), kteří přísluší k romské etnické skupině žijící u nás, většinou nemají potřebu deklarovat své romství přihlášením se k romské národnosti při sčítání lidu, přesto však udržují romskou kulturu a z generace na generaci si předávají tradice a mateřský jazyk. Způsob života lidí udržujících v romských komunitách tradiční kulturu je označován romským slovem „romipen“. Za určitých okolností to mohou být též osoby neromského původu, které se do romského prostředí začlenily (např. sňatkem) a trvale v něm žijí.

c) Romem je ten, kdo vypadá jako Rom

Charakteristické antropologické rysy lidí příslušejících k romské etnické skupině ruku v ruce se zažitými předsudky většiny majoritní společnosti vůči této minoritě působí jako společenské stigma, a to naprosto nezávisle na jejich vůli, způsobu života, výši dosaženého vzdělání apod. Příslušníky majoritní společnosti jsou označovány za Romy („cikány“) například i romské děti vyrůstající od kojeneckého věku v adoptivních většinových rodinách, tedy nedotčené romskou kulturou ani způsobem života „romipen“.

1.3. Některé další pojmy

Pro lepší orientaci v problematice uvádíme výklad některých dalších v textu Strategie často uváděných pojmů. S různými pohledy na „romství“, uvedenými v předcházejícím textu, jsou svázány další tři níže uvedené pojmy.

Romská národnostní menšina (lidé hlásící se k romství)

Označení „romská národnostní menšina“ se vztahuje ke skupině občanů České republiky, kteří chápou své romství jako příslušnost k národu, svou národnost deklarovali při sčítání lidu a většinou užívají romštinu jako znak této příslušnosti. Definičním znakem příslušníka romské národnostní menšiny je aktivní vůle být za příslušníka menšiny považován a společně s ostatními rozvíjet mateřský jazyk a národní kulturu. Právě tato skupina obyvatel tvoří v Moravskoslezském kraji pouze 0,2% z celkového počtu obyvatel.

Romská komunita (lidé žijící jako Romové)

Z výše uvedeného je evidentní, že pojem „romská komunita“ se s pojmem „romská národnostní menšina“ překrývá jen velmi okrajově. Z hlediska formulace opatření na podporu sociální a ekonomické integrace Romů je v praktické rovině nezbytné připustit, že objektivní sociokulturní charakteristiky „příslušníka romské komunity“ zahrnují i občany, kteří se jinak nehlásí k romské národnosti a neprojevují navenek aktivní vůli rozvíjet vlastní jazyk a kulturu. Vědomí své odlišnosti čerpají spíše ze svého postavení ve společnosti, tj. z toho, že jsou majoritní společností odmítáni a marginalizováni. Příslušníky romské komunity se za určitých okolností stávají též osoby neromského původu, které se do romského prostředí začlenily a trvale v něm žijí. Přesnější než pojem „romská komunita“ je termín v množném čísle, „romské komunity“, a to ve smyslu subetnického či lokálního společenství, protože některé romské skupiny se vzájemně distancují.

Sociálně vyloučená romská lokalita

Sociálně vyloučená romská lokalita je v „Analýze sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti“ společnosti GAC (dále jen Analýza sociálně vyloučených lokalit“) definována jako „*prostor obývaný skupinou, jejíž obyvatelé se sami považují za Romy nebo jsou za Romy označováni svým okolím, a jsou sociálně vyloučení. Může se jednat jak o jednotlivý dům, ve kterém žije několik jednotlivců či rodin, nebo o celou městskou čtvrť čítající několik stovek nebo dokonce tisíc obyvatel. Pro označení sociálně vyloučené lokality se užívá také pojem deprivované území.*“

Sociální exkluze

Slovem exkluze označujeme proces vyloučení. Sociální exkluze je komplexně podmíněná nedostatečná účast jednotlivce, skupiny nebo místního společenství na životě celé společnosti, resp. nedostatečný přístup ke společenským institucím zajišťující např. vzdělávání, zdraví a základní blahobyt. V případě osob pocházejících z romské etnické skupiny není důvodem sociálního vyloučení ze společnosti pouze nízký sociální status a chudoba, ale také odmítání a marginalizace ze strany většinové společnosti.

Sociální inkluze

Slovem inkluze označujeme proces začleňování. Je proces, který napomáhá osobám sociálně vyloučeným nebo sociálním vyloučením ohroženým zapojit se do ekonomického, kulturního a sociálního života společnosti a žít způsobem, který je většinovou společností považován za běžný. Sociální inkluze je model integrace uplatňovaný na všech úrovních majoritní společnosti vůči příslušníkům minorit s cílem jejich sociálního začlenění při zachování národnostních specifik (kultury, jazyka a tradic).

Brownfield

Brownfieldem označujeme plochu, která byla v minulosti využívána pro průmyslovou, zemědělskou, stavební nebo jinou činnost a mohla by být následkem této nebo předchozí činnosti kontaminována (ekologická zátěž) či jinak zdevastována, což snižuje její atraktivitu pro budoucí využití. Může se jednat například o zcela nebo jen z části opuštěné průmyslové areály, staré zemědělské objekty, nevyužívané drážní pozemky, bývalé vojenské prostory, vybydlené obytné čtvrti apod.

Institucionální řešení problematiky integrace v rámci České Republiky

2

Integrace příslušníků romských komunit na území České republiky je z pozice ústředních orgánů státu zajištěna prostřednictvím několika institucí, které se na integraci podílejí. Od roku 2006 byly integrační aktivity koordinovány prostřednictvím agendy zmocněnce pro lidská práva. V roce 2007 bylo vytvořeno Ministerstvo pro lidská práva a národnostní menšiny, jehož hlavním představitelem byl ministr pro lidská práva. Ministerstvo pro lidská práva a národnostní menšiny bylo v průběhu roku 2010 zlikvidováno. Od druhé poloviny roku 2010 jsou integrační aktivity zajišťovány opět z pozice zmocněnce pro lidská práva. Poradním a iniciačním orgánem vlády pro otázky romské integrace je Rada vlády pro záležitosti romské menšiny. Její činnost, včetně činnosti jejích výborů i pracovních skupin, zajišťuje kancelář, která je organizační součástí Úřadu vlády České republiky. Styčným koncepčním materiálem pro zajišťování integrace příslušníků romských komunit žijících v České republice je Koncepce romské integrace zpracovávaná vždy pro jednotlivá období.

2.1. Zmocněnec pro lidská práva

Zmocněnec předsedá Radě vlády pro lidská práva a jako 1. místopředseda se podílí na řízení Rady vlády pro záležitosti romské menšiny. Zmocněnec spolupracuje a intenzivně komuni-

kuje s orgány veřejné správy (státní správy i samosprávy), nevládními neziskovými organizacemi a odborníky na problematiku ochrany lidských práv a integrace romských komunit do společnosti. Zejména plní funkci iniciativního a koordinačního orgánu vlády v oblasti vyhodnocování stavu a úrovně dodržování ochrany lidských práv v ČR. Zmocněnec ve spolupráci se sekretariátem Rady vlády pro lidská práva zpracovává pro vládu koncepci dlouhodobého vývoje ochrany lidských práv s celostátní působností, návrhy jednotlivých opatření a podnětů ke zlepšení stavu dodržování lidských práv obecně a ke zlepšení postavení romských komunit ve společnosti.

2.2. Rada vlády pro záležitosti romské menšiny

Na základě usnesení vlády ze dne 17. září 1997 č. 581, o zřízení Meziresortní komise pro záležitosti romské komunity byla zřízena Rada vlády pro záležitosti romské komunity. Usnesením vlády České republiky č. 254 ze dne 29. března 2010 bylo zrušeno usnesení vlády ze dne 28. ledna 2004 č. 100, o Statutu Rady vlády České republiky pro záležitosti romské komunity, ve znění usnesení vlády ze dne 1. března 2006 č. 215 a došlo ke schválení Statutu Rady vlády České republiky pro záležitosti romské menšiny (dále jen „Rada“). Cílem Rady je napomáhat integraci Romů do společnosti, dosažení bezkonfliktního soužití Romů s ostatní společností a celkové zlepšení postavení Romů ve všech sférách života. Rada zabezpečuje součinnost resortů odpovědných za realizaci dílčích opatření a plnění úkolů, vyplývajících z usnesení vlády a mezinárodních smluv, jimiž je Česká republika vázána. Soustřeďuje, projednává a předkládá vládě informace, podklady a návrhy pro tvorbu a uplatňování politiky vlády v oblasti integrace romských komunit. Činnost Rady (včetně činnosti jejích výborů i pracovních skupin) zajišťuje kancelář, která je organizační součástí Úřadu vlády České republiky. Jedním z klíčovým dokumentů na kterém se Rada podílí je Koncepce romské integrace. Předsedou Rady je premiér České republiky.

2.2.1. Koncepce romské integrace na území České republiky

Koncepce romské integrace na období 2010–2013 (dále jen „Koncepce“) je styčným dokumentem zastřešujícím integraci příslušníků romských komunit na celostátní úrovni. Koncepce je pravidelně aktualizována a schvalována usnesením vlády České republiky. Koncepci schválila vláda na svém jednání usnesením č. 1572 dne 21. prosince 2009. Jedná se o strategický dokument zaměřený na opatření směřující k vyrovnání šancí a vstupních znevýhodnění Romů, které jim brání plnohodnotně participovat na kulturním, společenském, ekonomickém a politickém životě většinové společnosti. Řešení sociálního vyloučení Romů je zásadní také ze společenského hlediska, protože tento jev ohrožuje sociální soudržnost, vyhrocuje vztahy mezi majoritou a vyloučenou menšinou, dále zvyšuje riziko šíření extremismu v české společnosti.

Součástí Koncepce je také Realizační plán koncepcí romské integrace 2010–2013, kde je uveden celkový výčet úkolů pro jednotlivé resorty a doporučení pro další subjekty, které vyplývají z jednotlivých opatření. Mezi realizátory opatření jsou zahrnuti i kraje a obce, přičemž jim nejsou kladeny závazné úkoly tak jako jednotlivým resortům, ale pouze doporučení. V nich se odráží osvědčené postupy a příklady dobré praxe, které vedou ke zlepšení situace romských komunit.

Strategie vychází ze základních tezí Koncepce romské integrace s přihlédnutím k dalším strategickým materiálům věnujícím se problematice integrace romské komunity.

2.3. Rada vlády pro národnostní menšiny

Rada vlády pro národnosti vlády ČR byla formálně zřízena již v souvislosti s přijetím ústavního zákona č. 144/1968 Sb., o postavení národností v Československé socialistické republice. Ten v čl. 5 stanovil, že zákony národních rad též stanoví, při kterých zastupitelských sborech a výkonných orgánech se zřizují orgány, které budou zabezpečovat uskutečňování práv národností (účinnost této zákonné normy zrušil ústavní zákon č. 23/1991 Sb., kterým se uvádí Listina základních práv a svobod jako ústavní zákon Federálního shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky).

Po listopadu 1989, v podmínkách tehdejší Československé federace, schválila vláda ČR usnesením ze dne 13. března 1991 č. 72, k návrhu Statutu Rady pro národnosti vlády České republiky, nový Statut Rady. Jeho platnost zrušilo usnesení vlády ze dne 11. května 1994 č. 259, o schválení Statutu Rady pro národnosti vlády České republiky. Platnost tohoto Statutu Rady zanikla usnesením vlády ČR ze dne 10. října 2001 č. 1034, o zřízení Rady vlády pro národnostní menšiny (dále jen „Rada“).

Rada je poradním a iniciativním orgánem vlády pro otázky týkající se národnostních menšin a jejich příslušníků. Současná Rada je zřízena ve smyslu § 6 zákona č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. V čele Rady stojí člen vlády, kterého na návrh předsedy vlády jmenuje vláda. Rada má dva místopředsedy (jeden za veřejnou správu a druhý

za národnostní menšiny. Celkem má Rada 30 členů, které jmenuje vláda usnesením, jsou jimi zástupci ministerstev na úrovni náměstka ministra, zástupce Kanceláře prezidenta republiky, zástupce kanceláře Veřejného ochránce práv a zmocněnec vlády pro lidská práva. Členové Rady jsou také zástupci 12 národnostních menšin, konkrétně bulharské, chorvatské, maďarské, německé, polské, romské, rusínské, ruské, řecké, slovenské, srbské a ukrajinské. Jednotlivé menšiny mají v Radě jednoho až tři zástupce.

2.4. Agentura pro sociální začleňování v romských lokalitách

Vláda České republiky usnesením ze dne 23. ledna 2008 č. 85 rozhodla o vytvoření Agentury pro sociální začleňování v romských lokalitách (dále jen „Agentura“)

Agentura pro sociální začleňování v romských lokalitách působí jako nástroj vlády České republiky zřízený za účelem zajištění podpory obcí v procesu sociálního začleňování. Má podporovat obce a města v zajištění rovného přístupu ke vzdělání, bydlení, zdravotní péči, zaměstnání a sociálním službám všech jejich občanů. Podporuje taková opatření, která samosprávám pomohou zajistit integraci obyvatel ohrožených sociálním vyloučením společně s řešením problematiky sociálně vyloučených lokalit na území obce. V současné době Agentura působí ve 24 obcích České republiky. Postupným záměrem Agentury je rozšířit svoji působnost do dalších obcí, měst a mikroregionů. Agentura nabízí obcím, městům a mikroregionům dlouhodobou spolupráci na dobu minimálně 3 let.

Na území Moravskoslezského kraje v současnosti Agentura působí celkem ve třech městech. Jedná se o města Bruntál, Havířov a městský obvod Slezská Ostrava města Ostravy. V první polovině roku 2011 Agentura svoji činnost ve Slezské Ostravě ukončí. V každém městě, ve kterém Agentura realizuje svoji činnost, pracuje vyčleněný lokální konzultant Agentury, který sestaví platformu tzv. lokálního partnerství. Členové partnerství jsou všichni důležité aktéři, kteří mají nebo mohou mít vliv na sociální začleňování na území obce (vedení obce, vedoucí představitelé sociálních, školských, bytových odborů, úřadů práce, ředitelé a učitelé škol, pracovníci nestátních neziskových organizací realizující aktivity pro příslušníky romských komunit, Policie ČR, romský poradce, pracovníci probační a mediační služby, apod.). V rámci platformy lokálního partnerství je vytvořena místní strategie sociálního začleňování, popř. rozvinuty strategické materiály obce vztahující se na oblast sociálního začleňování. Součástí takového partnerství je i spolupráce s experty Agentury, kteří mohou pomoci např. při zpracování žádostí o finanční podporu např. v rámci Operačních programů lidské zdroje a zaměstnanost (zavádění sociálních služeb a služeb podpory zaměstnanosti) a vzdělávání pro konkurenceschopnost (podpora inkluzivního vzdělávání, volný čas).

2.5. Další ústřední orgány státní správy zabývající se v rámci své činnosti integrací sociálního začleňování příslušníků romských komunit

Vzhledem ke komplexní a meziresortní povaze problematiky řešení integrace příslušníků romských komunit dochází na území republiky k řešení integrace příslušníků romských komunit napříč jednotlivými ministerstvy a institucemi České republiky. Mimo výše uvedených hlavních ústředních orgánů se jedná se hlavně o:

- Radu vlády pro lidská práva
- Úřad Veřejného ochránce práv
- Ministerstvo práce a sociálních věcí
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
- Ministerstvo kultury
- Ministerstvo vnitra
- Ministerstvo pro místní rozvoj
- Ministerstvo zdravotnictví
- Ministerstvo spravedlnosti.

2.6. Dotační tituly ústředních orgánů státní správy zaměřené na podporu integrace příslušníků romských komunit do společnosti

Jednotlivá ministerstva, která se v rámci své činnosti podílejí na integraci příslušníků romských komunit, každoročně vyhláší dotační programy zaměřené na podporu integrace, ze kterých lze čerpat finanční prostředky na podporu těchto aktivit.

2.6.1. Rada vlády pro záležitosti romské menšiny

Úřad vlády České republiky ve spolupráci s Radou vlády pro národnostní menšiny každoročně vyhláší dotační program **Podpora terénní práce**. Program Podpora terénní práce je určen na výdaje spojené se zajištěním a realizací terénní práce ve vyloučených romských komunitách či lokalitách. Tato dotační výzva je určena pouze pro jednotlivé obce České republiky, které na svém území řeší problematiku sociálního vyloučení v návaznosti na sociální vyloučení příslušníků romských komunit.

Dalším dotačním programem vyhlášeným úřadem vlády je program **Předcházení sociálnímu vyloučení a jeho důsledkům**. Program je určen na výdaje spojené se zajištěním a realizací aktivit, jež poskytují podporu a pomoc Romům s cílem předcházet sociálnímu vyloučení a odstraňovat jeho důsledky. V rámci programu jsou podporovány aktivity zaměřené na oblast prevence sociálního vyloučení, oblast komunitní práce ve vyloučených romských

komunitách či lokalitách a edukační nebo informační činnost organizací působících v oblasti prevence a odstraňování sociálního vyloučení Romů.

2.6.2. Ministerstvo práce a sociálních věcí

Ministerstvo práce a sociálních věcí vyhlašuje každým rokem dotační řízení k poskytnutí dotace ze státního rozpočtu nestátním neziskovým organizacím určené na poskytování sociálních služeb. Poskytovatelé sociálních služeb pro příslušníky romských komunit mají možnost požádat o prostředky na financování svých služeb ze státního rozpočtu v následujících programech.

Program podpory A podpora sociálních služeb, které mají místní či regionální charakter, poskytovaných uživatelům služeb v souladu s místními či regionálními potřebami (podpora podle § 101 zákona o sociálních službách). Dotace ze státního rozpočtu se poskytuje na zajištění poskytování sociálních služeb poskytovatelům sociálních služeb, kteří jsou zapřísázeni v registru poskytovatelů sociálních služeb.

Program podpory B podpora sociálních služeb, které mají celostátní či nadregionální charakter. V rámci tohoto programu je podporováno výhradně poskytování takových sociálních služeb, které jsou prováděny v národním měřítku a které se zaměřují na cílovou skupinu uživatelů služby (na okruh osob, pro který je sociální služba určena), u nichž riziko sociálního vyloučení nemá jen regionální charakter, ale dopadá na celou společnost. Oblast podpory je směřována na konkrétní podporu uživatelům služby.

2.6.3. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy pravidelně vyhlašuje dotační program **Podpora integrace romské komunity** zaměřený na podporu předškolní přípravy sociálně znevýhodněných a romských dětí. V rámci tohoto dotačního programu jsou podporovány zájmové aktivity pro romské děti a mládež v návaznosti na jejich vzdělávací potřeby.

Dalším dotačním programem, který ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy vyhlašuje, je dotační program **Podpora sociálně znevýhodněných romských žáků středních škol a studentů vyšších odborných škol**. Je vyhlašován vždy na každé pololetí školního roku. Finanční prostředky jsou určeny na podporu školám na podporu těch romských žáků, jež jsou občany České republiky a jejichž rodinám způsobují náklady spojené se středoškolským studiem potíže.

2.6.4. Ministerstvo kultury

Ministerstvo kultury pravidelně vyhlašuje dotační programy zaměřené na podporu kulturních aktivit národnostních menšin. Obsahem projektů, přihlášených do výběrového dotačního řízení na podporu kulturních aktivit příslušníků národnostních menšin žijících v České republice, mohou být umělecké aktivity, kulturně vzdělávací a výchovné aktivity, studium a rozborů národnostní kultury a lidových tradic, dokumentace národnostní kultury, ediční činnost nebo také multietnické kulturní akce směřující mimo jiné např. k potírání negativních projevů extremismu, rasové a národnostní nesnášenlivosti a xenofobie.

2.6.5. Ministerstvo vnitra

Ministerstvo vnitra vyhlašuje každoročně výzvu ke zpracování dotačních programů tzv. Krajských a Městských programů prevence kriminality (dále jen „Program“), v rámci kterých lze také využívat finanční prostředky na aktivity spojené s integrací příslušníků romských komunit. Tyto programy navazují na programy prevence kriminality na místní úrovni realizované v předchozích letech.

Hlavním cílem **Krajského programu prevence kriminality** je předcházení páchání trestné činnosti, omezování příležitostí k jejímu páchání a posilování pocitu bezpečí občanů. Způsoby k naplňování uvedených cílů jsou stanovovány na základě vyhodnocování bezpečnostní situace v kraji, kraj při jejich realizaci spolupracuje s orgány samospráv, s Policií ČR, nestátními neziskovými organizacemi a dalšími subjekty, podílejícími se na uskutečňování a koordinaci preventivních aktivit. Součástí preventivních aktivit kraje je rovněž podpora investičních a neinvestičních projektů měst a obcí z oblasti prevence kriminality. Program je zpracováván na základě Koncepce prevence kriminality kraje na dané období schválené zastupitelstvem kraje. Program je určen pro obce mimo měst z tzv. městské úrovně prevence kriminality, které mohou žádat o dotaci na preventivní aktivity Ministerstvo vnitra. Program je administrován krajem.

Městský program prevence kriminality je zaměřen na koncepční řešení bezpečnostní situace a místních problémů spojených s trestnou činností a přestupků. Program je zpracováván na základě Koncepce prevence kriminality města na dané období schválené městským zastupitelstvem. Cílem Programu je ochrana lokálních komunit před kriminalitou, předcházení páchání trestné činnosti a omezování příležitostí k páchání trestné činnosti a posilování pocitu bezpečí občanů. Program je určen pro města s počtem obyvatel nad 25.000 a je administrován Ministerstvem vnitra.

Dalším projektem Ministerstva vnitra realizovaným v období let 2009 – 2010 je projekt **„Program prevence kriminality a extremismu - Úsvit“ (dále jen „Program Úsvit“)**. Jedná se o projekt zaměřený na soubor aktivit, které se již osvědčily při integraci příslušníků romských komunit, žijících v sociálně vyloučených lokalitách. V rámci projektu lze získat finanční prostředky na činnosti, které budou realizovány ve prospěch příslušníků romských komunit. Jedná se o aktivity bezpečný dům, estetická výchova, projekt romský mentor, šetření pocitu bezpečí, školení terénních pracovníků a příslušníků městské policie a vytvoření pracovní pozice asistentů prevence kriminality. Na území Moravskoslezského kraje byl tento projekt realizován ve městech Ostrava, Orlová, Karviná a Havířov. Ministerstvo vnitra plánuje pokračovat s Programem Úsvit také v nadcházejících letech.

2.6.6. Ministerstvo pro místní rozvoj

Ministerstvo vyhlašuje v rámci Koncepce bytové politiky schválené usnesením vlády ČR č. 292 z roku 2005 **Program výstavby podporovaných bytů**, který se zaměřuje na osoby znevýhodněné v přístupu k bydlení, mj. na osoby ohrožené sociálním vyloučením, jehož příčinou mohou být různé sociální handicap. V rámci dotačního programu je podporována

výstavba nájemních bytů pro osoby v nepříznivé sociální situaci, jejichž snížená soběstačnost je způsobená věkem nebo zdravotním stavem nebo pro osoby, které v důsledku nepříznivých životních okolností nemají přístup k bydlení a jsou schopné plnit povinnosti vyplývající z nájemního vztahu.

Dalším dotačním programem ministerstva, který by se mohl využívat v rámci zvyšování kvality bydlení je program **Podpora regenerace panelových sídlišť**. Podprogram zahrnuje věcné podmínky dané nařízením vlády č. 494/2000 Sb., o podmínkách poskytování dotací ze státního rozpočtu na podporu regenerace panelových sídlišť. Příjemcem dotace může být obec, na jejímž území se nachází panelové sídliště o celkovém počtu nejméně 150 bytů, má schválený územní plán a projekt regenerace panelového sídliště. Dotace nemůže překročit 70% nákladů. Území vybrané městem pro realizaci projektu z národní podpory v rámci tohoto podprogramu nesmí být zahrnuto v rámci integrovaného plánu rozvoje města na podporu revitalizace veřejného prostranství z oblasti intervence 5.2 IOP.

2.7. Zapojení České republiky v rámci mezinárodních aktivit zaměřených na integraci příslušníků romských komunit

Česká republika v oblasti integračních aktivit příslušníků romských komunit spolupracuje také s dalšími zeměmi, na jejichž území žije početná romská komunita. Mezi styčné aktivity v rámci mezinárodní spolupráce patří Dekáda romské inkluze 2005 – 2015.

2.7.1. Dekáda romské inkluze 2005 – 2015

Dekáda romské inkluze 2005 – 2015 (dále jen „Dekáda“) je mezinárodní iniciativa dvanácti států (Albánie, Bosna a Hercegovina, Bulharsko, Chorvatsko, Černá Hora, Česká republika, Maďarsko, Makedonie, Rumunsko, Slovensko, Srbsko, Španělsko), která probíhá od roku 2005 do roku 2015. Jde o politický závazek zúčastněných států, jež dává jedinečnou možnost řešit chudobu, sociální vyloučení a diskriminaci romských komunit v regionálním měřítku. Dekáda byla oficiálně zahájena v únoru 2005 v Sofii v Bulharsku za účasti premiérů z devíti zakládajících zemí, předsedy Open Society Institute a prezidenta Světové banky. Každý ze zúčastněných států Dekádu předsedá po dobu jednoho roku Mezinárodnímu řídicímu výboru, koordinuje mezinárodní aktivity Dekády a aktivně komunikuje se sekretariátem iniciativy. Česká republika přistoupila do Dekády na základně vládního usnesení ze dne 26. ledna 2005 č. 136 o přistoupení k mezinárodní iniciativě Dekáda romské inkluze 2005 -2015. Ve stejném roce přijala vláda Národní akční plán, který určuje směr, kterým se Dekáda v České republice vydává. Aktivity realizované v rámci Dekády jsou financovány ze státních rozpočtů zúčastněných států. Kromě základních cílů v oblasti vzdělání, zaměstnání, bydlení a zdravotní péče iniciativa řeší průřezová témata diskriminace, děti, rodovou rovnost a chudobu. Při naplňování programu je podstatné plné zapojení Romů samotných.

2.7.1.1. Předsednictví České republiky v dekádě Romské inkluze 2005 - 2015

Předsednictví České republiky v Dekádě romské inkluze 2005-2015 bylo zahájeno 1. července 2010 a potrvá do 30. června 2011. Česká republika navázala na předsednictví Slovenské republiky na 18. Mezinárodním řídicím výboru Dekády, které se uskutečnilo 24. a 25. června 2010 v Bratislavě. Po České republice převzme předsednictví v této mezinárodní iniciativě Makedonie.

Prioritní oblasti předsednictví České republiky v Dekádě romské inkluze jsou:

- inkluzivní vzdělávání - vytváření inkluzivní politiky opřené o empirická data a možnosti sběru a využití etnicky neagregovaných dat;
- životní situace a práva dětí;
- romské ženy - nahlízející na politiku integrace ve všech jejich oblastech;
- implementace integračních politik na lokální úrovni se zaměřením na samosprávu;
- média a obraz Romů.

2.8. Možnosti čerpání finančních prostředků z fondů Evropské unie

Finanční prostředky na realizaci aktivit pro příslušníky romských komunit lze čerpat také z finančních prostředků Evropské unie vyhlášených na realizaci jak investičních, tak neinvestičních aktivit v rámci integrace příslušníků romských komunit.

2.8.1. Integrovaný operační program (IOP)

Oblast intervence 5.2 – zlepšení prostředí v problémových sídlištích je zaměřena na prevenci sociálního úpadku, segregace a vzniku ghett vyloučených osob na sídlištích. V rámci programu jsou podporovány aktivity, jejichž cílem jsou vybrané problémové části větších měst s hrozícími či hromadícími se sociálně ekonomickými problémy obyvatel, jako je dlouhodobá nezaměstnanost, zvýšená kriminalita apod. V souladu s analytickými poznatky přispěje podpora bydlení v rámci IOP k revitalizaci prostředí problémových sídlišť, zajištění stability sociálně smíšené struktury obyvatel a zvýšení udržitelnosti bydlení v bytových domech.

Oblast intervence 3.1 se zaměřuje na financování infrastruktury pro sociální integraci. V rámci oblasti IOP 3.1. aktivity b) jde o investiční podporu při zajištění dostupnosti takových služeb, které umožní návrat příslušníků nejvíce ohrožených sociálně vyloučených romských lokalit zpět na trh práce a do společnosti. V rámci aktivity b) je podpora zaměřena zejména na vznik nízkoprahových zařízení pro děti a mládež, komunitních center, zázemí pro terénní služby a poradenství a dalších zařízení sociálních a komunitních služeb v sociálně vyloučených romských lokalitách. Tato podpora navazuje na prioritu vlády spočívající v realizaci pilotního individuálního projektu Agentury.

2.8.2 Operační program lidské zdroje a zaměstnanost (OPLZZ)

V současné době lze na aktivity příslušníků romských komunit využít finanční prostředky Evropského sociálního fondu v rámci výzvy OPLZZ prioritní osa 4.3, oblast podpory 4.3.2. Sociální integrace a rovné příležitosti, název oblasti podpory „Podpora sociální integrace příslušníků romských lokalit“ dotační výzvy č. 15., 19. a č. 55. Jednotlivé výzvy jsou určeny pro kraje, obce i nestátní neziskové organizace. Globálním cílem této výzvy je sociální začleňování příslušníků sociálně vyloučených romských komunit zajištěním dostupnosti, kvality a kontroly služeb, včetně odstraňování bariér v jejich přístupu ke vzdělávání a k zaměstnání a v přístupu k investiční podpoře.

Integrace příslušníků romských komunit na území Moravskoslezského kraje

3

V současnosti v Moravskoslezském kraji žije 1 251 883 obyvatel. Podle výsledku sčítání lidu z roku 2001 se k romské národnosti přihlásilo 0,2% obyvatel. Ve skutečnosti žije příslušníků romské etnické skupiny dle kvalifikovaných demografických odhadů mnohem více, nehlasí se však oficiálně k romské národnosti. Kvalifikované odhady z minulých let uvádějí, že etnická skupina Romů na území České republiky čítá cca 150 000 – 300 000 lidí. Hrubým odhadem žije v Moravskoslezském kraji 23 – 29% všech obyvatel příslušejících k romské etnické skupině v České republice. Moravskoslezský kraj je druhým krajem s největším počtem příslušníků romských komunit žijících na jeho území v rámci celé České republiky.

Z historického hlediska začínalo osidlování Severní Moravy příslušníky romské etnické skupiny, kteří přicházeli zejména z Východního Slovenska, od roku 1946 a probíhalo postupně v několika vlnách. Poslední masivní migrační vlna proběhla těsně před rozdělením Československa v roce 1992. V posledních pěti letech zaznamenáváme v kraji migranty ze Slovenska (téměř výhradně jde o příslušníky romské etnické skupiny), ale i z jiných oblastí České republiky. I když má tato migrace spíše „kyvadlový“ (cestování tam a zpět) charakter, zaznamenáváme v některých lokalitách v kraji usidlování těchto lidí.

Jak již bylo uvedeno v předchozím strategickém materiálu, na území Moravskoslezského kraje žije několik romských subetnických skupin, které se od sebe liší charakteristickými znaky, jazykem i tradicemi. Nejpočetnější skupinou v kraji jsou **Servike Roma** (Slovenští Romové), dále zde žijí **Vlachike Roma** (Olašští Romové), méně **Ungrike Roma** (Maďarští Romové) a **Sintí** (němečtí Romové).

Romští poradci na obecních úřadech obcí s rozšířenou působností odhadují, že v současné době na území kraje žije přibližně 35 000 – 50 000 příslušníků romské etnické skupiny, tj. 2,8 – 4,0% obyvatel kraje (údaj z roku 2003), přičemž počet dětí do 15 let tvoří pravděpodobně 25 – 30% z tohoto počtu. Je však potřeba zdůraznit, že se jedná o kvalifikované odhady. Jedním ze základních problémů pro tvorbu Strategie je absence kvalitativních a kvantitativních dat na úrovni České republiky i Moravskoslezského kraje, a to ve všech oblastech života romských komunit. Stále chybí také systematická evaluace využívání dotačních programů ústředních orgánů státní správy přidělovaných organizacím působícím v Moravskoslezském kraji z hlediska jejich přispění k sociální inkluzi příslušníků romských komunit.

3.1. Institucionální řešení problematiky integrace v rámci Moravskoslezského kraje

Integrace příslušníků romských komunit na území kraje je z úrovně Moravskoslezského kraje zajištěna prostřednictvím Výboru pro národnostní menšiny Zastupitelstva Moravskoslezského kraje a koordinátora pro romské záležitosti a národnostní menšiny. Na jednotlivých obcích s rozšířenou působností je zřizován institut romského poradce, který zajišťuje integrační aktivity na území daných obcí.

3.1.1. Výbor Zastupitelstva Moravskoslezského kraje pro národnostní menšiny

Důležitým systémovým článkem při řešení integrace příslušníků romských komunit je Výbor pro národnostní menšiny Zastupitelstva Moravskoslezského kraje (dále jen „Výbor“). Výbor je zřizován na základě ustanovení § 76 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zařízení), ve znění pozdějších předpisů. Hlavní náplní činnosti Výboru je komplexní řešení problematiky národnostních menšin žijících na území kraje, hájit jejich práva a vytvářet prostor k prosazování zájmů a potřeb národnostních menšin. Ve Výboru pro národnostní menšiny jsou zastoupeni reprezentanti politických klubů, kteří se setkávají s problematikou národnostních menšin, popřípadě, kteří jsou přímo jejími příslušníky.

3.1.2. Krajský koordinátor pro romské záležitosti

Zákonem č. 129/2000 Sb., o krajích, je zřizována funkce krajského koordinátora. Podle § 67, písmena c) krajský úřad „poskytuje odbornou a metodickou pomoc obcím“ a podle písmena f) „krajský úřad vykonává přenesenou působnost s výjimkou věcí, které jsou zákonem svěřeny zastupitelstvu a radě nebo zvláštnímu orgánu. Krajský úřad zřizuje funkci koordinátora pro romské záležitosti“. Orgány státní správy a samosprávy by měly koordinátora využívat při řešení problémů souvisejících s integrací romských komunit a při tvorbě koncepčních materiálů.

Koordinátor pro romské záležitosti plní úkoly vyplývající z výkonu přenesené působnosti krajského úřadu při naplňování státní politiky vůči příslušníkům národnostních menšin žijících na území kraje a napomáhajících procesu integrace příslušníků romské komunity do společnosti ve smyslu zákona č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. Podle § 6, odst. 7 zákona č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, „Krajský úřad řídí a koordinuje ve svém správním obvodu plnění úkolů na úseku státní politiky napomáhající integraci příslušníků romské komunity do společnosti.“

Koordinátor připravuje podklady pro tvorbu strategických dokumentů kraje v oblasti národnostní politiky a integrace romské komunity do společnosti a zajišťuje jejich realizaci. Připravuje podklady pro střednědobé plánování sociálních služeb lidem ohroženým sociálním vyloučením. Spolupracuje s dalšími odbory krajského úřadu, především pak s odborem školství, mládeže a tělovýchovy, odborem územního plánování, stavebního řádu a kultury a v neposlední řadě také s odborem zdravotnictví. V současné době je koordinátor romských poradců v rámci struktury krajského úřadu zařazen na odboru sociálních věcí, oddělení sociálních služeb jako koordinátor pro národnostní menšiny a romské záležitosti.

3.1.3. Romští poradci obcí s rozšířenou působností

Romští poradci jsou pracovníci jednotlivých obcí s rozšířenou působností, v rámci jejichž činnosti spadá řešení problematiky integrace příslušníků romských komunit na území obce. Zabývat se činnostmi napomáhajícími integraci romských komunit do společnosti ukládá obecním úřadům § 6 odst. 8 zákona č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. „Obecní úřad obce s rozšířenou působností ve svém správním obvodu plní úkoly napomáhající výkonu práv příslušníků romské komunity a integraci příslušníků romské komunity do společnosti.“

Na území Moravskoslezského kraje je funkce romského poradce zřízena v některých obcích s rozšířenou působností. Jedná se o obce Bílovec, Bruntál, Český Těšín, Frenštát pod Radhoštěm, Frýdek-Místek, Frýdlant nad Ostravicí, Havířov, Hlučín, Jablunkov, Karviná, Kopřivnice, Kravaře, Krnov, Nový Jičín, Odry, Opava, Orlová, Ostrava, Rýmařov, Třinec a Vítkov.

Metodické vedení jednotlivých romských poradců je zajišťováno prostřednictvím krajského koordinátora pro romské záležitosti a národnostní menšiny.

3.2. Sociální služby realizované na území kraje v rámci řešení problematiky sociálního vyloučení

Data, která byla použita k vypracování popisu stavu sociálních služeb v Moravskoslezském kraji, byla získána ke dni 4. ledna 2011 z Registru poskytovatelů sociálních služeb Ministerstva

práce a sociálních věcí. Sociální služby jsou dle zákona o sociálních službách rozděleny na tři druhy. Jedná se sociální poradenství, sociální péče a sociální prevence. Na území Moravskoslezského kraje bylo k měsíci lednu 2011 registrováno celkem 624 provozovaných sociálních služeb. Následující údaje vycházejí ze Střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb.

Sociální služby poskytované pro příslušníky romských komunit žijící na území kraje jsou poskytovány na území většiny obcí s rozšířenou působností Moravskoslezského kraje, které mají ve svém správním obvodu sociálně vyloučené lokality. Stěžejním dokumentem pro identifikaci sociálně vyloučených lokalit je Analýza sociálně vyloučených lokalit.

Mezi nejčastěji poskytované sociální služby v sociálně vyloučených lokalitách patří sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, nízkoprahové zařízení pro děti a mládež, terénní programy a odborné sociální poradenství. Tyto sociální služby jsou registrované na základě zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. Cílovou skupinou těchto služeb jsou nejčastěji etnické menšiny, osoby žijící v sociálně vyloučených lokalitách, rodiny s dítětem/s dětmi, osoby, které vedou rizikový způsob života nebo jsou tímto způsobem života ohroženy či děti a mládež ve věku od 6 do 26 let ohrožené společensky nežádoucími jevy.

Na území Moravskoslezského kraje je poskytováno cca 80 stávajících sociálních služeb zaměřených na výše uvedené cílové skupiny (sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi 15, nízkoprahové zařízení pro děti a mládež 39, terénní programy 14 a odborné sociální poradenství 19). Jedná se o služby, které jsou vzhledem ke své povaze nejčastěji využívány při realizaci aktivit pro příslušníky romských komunit. Rozvoj těchto služeb na území obcí vychází z komunitního plánování sociálních služeb, které v rámci činnosti pracovní skupiny zaměřené na problematiku sociálně vyloučených romských komunit definuje potřebnost rozvoje na základě individuální situace dané obce. Členové těchto skupin bývají zpravidla zástupci obce, poskytovatelé sociálních služeb v obci a samotní uživatelé těchto služeb.

V příloze č. 2. tohoto materiálu je uveden aktuální seznam poskytovatelů sociálních služeb pro příslušníky romských komunit žijících na území Moravskoslezského kraje. V současné době realizuje na území kraje tyto služby cca 15 poskytovatelů sociálních služeb jak z úrovně jednotlivých obcí, tak z úrovně nestátních neziskových organizací.

3.2.1. Sociální poradenství

Největší kumulace poskytovatelů odborného sociálního poradenství se nacházela v Ostravě a jejím správním obvodu. Dalšími městy s relativně vysokým výskytem této služby byly obce Opava, Frýdek-Místek a Havířov. Služba odborného sociálního poradenství byla poskytována celkem ve 14 obcích. Při porovnání vybavenosti jednotlivých okresů měl nejpočetnější zastoupení odborným sociálním poradenstvím okres Ostrava-město, následoval okres Karviná a Frýdek-Místek. Nejméně poraden bylo v okrese Nový Jičín, kdy dochází ke kumulaci všech poskytovatelů na území tohoto okresu do města Nový Jičín. Ke kumulaci odborného poradenství do správního obvodu jedné obce, bývalého okresního města, dochází také

v případě okresu Opava a Ostrava-město. V oblasti sociálního poradenství měl největší zastoupení tímto druhem sociální služby okres Ostrava-město, přičemž všechny registrované sociální služby byly poskytovány ve spádové oblasti bývalého okresního města.

3.2.2. Služby sociální péče

Termínem „služba sociální péče“ je zákonem o sociálních službách označeno 14 druhů sociálních služeb. Celkový počet sociálních služeb tohoto druhu byl 319, přičemž z 22,25 % jsou tyto služby zastoupeny pečovatelskou službou. Pokrytí území kraje touto službou zasahovalo do správního obvodu 25 obcí s pověřeným obecním úřadem. Druhou nejčetněji zastoupenou službou sociální péče v kraji byly domovy pro seniory, dále pak odlehčovací služby, denní stacionáře a domovy pro osoby se zdravotním postižením. Nejmenší zastoupení pak měly na území Moravskoslezského kraje sociální služby tísňová péče, průvodcovské a předčitatelské služby, týdenní stacionáře a podpora samostatného bydlení. Z hlediska obcí s rozšířenou působností se nacházelo nejvíce služeb sociální péče ve správním obvodu Ostravy a Opavy. Vyšší počet registrovaných sociálních služeb tohoto druhu sociální služby byl zaznamenán také v obcích Třinec a Karviná. Na úrovni okresů byl registrovanými službami sociální péče pokryt nejvíce okres Karviná, dále pak Ostrava město a Frýdek-Místek. Nejmenší zastoupení měly služby sociální péče v okrese Bruntál (34).

3.2.3. Služby sociální prevence

Pod služby sociální prevence řadí zákon o sociálních službách celkem 18 druhů služeb. Z celkového počtu 236 služeb sociální prevence registrovaných na území Moravskoslezského kraje se téměř třetina nacházela ve správním obvodu obce Ostrava. Větší pokrytí tímto druhem služby bylo zaznamenáno rovněž ve správních obvodech obcí Karviná, Opava, Frýdek-Místek, Havířov a Třinec. Nejrozšířenější službou sociální prevence na území Moravskoslezského kraje byla nízkoprahová zařízení pro děti a mládež, následovaly azylové domy a sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi. Z pohledu okresů bylo nejvíce služeb sociální prevence registrováno v okrese Ostrava-město a Karviná, nejméně pak v okresech Bruntál a Nový Jičín.

3.3. Základní strategické dokumenty Moravskoslezského kraje ve vztahu k sociálním službám realizovaným na území kraje

Problematické rizikových forem chování se věnují také již zpracované strategické dokumenty Moravskoslezského kraje. Jedná se hlavně o Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb v Moravskoslezském kraji 2010 - 2014, Koncepce kvality sociálních služeb v Moravskoslezském kraji, Koncepce prevence kriminality Moravskoslezského kraje 2009 - 2011, Strategie protidrogové politiky Moravskoslezského kraje 2011 - 2014 nebo Strategie prevence rizikových projevů chování u dětí a mládeže v Moravskoslezském kraji 2009 - 2012.

3.3.1. Strategie rozvoje Moravskoslezského kraje na léta 2009 – 2016

Obsahuje pět globálních strategických cílů. Na sociální oblast se zaměřuje globální cíl 4 – Kvalitní a kulturní prostředí, služby a infrastruktura pro život, práci a návštěvu, konkrétněji pak specifický cíl 4.4 „Zajistit obyvatelům kraje zdravotní a sociální služby“. Ve Strategii rozvoje Moravskoslezského kraje byly zohledněny výstupy všech níže uvedených odvětvových strategických dokumentů zaměřených na oblast sociálních služeb, začleňování, prevence aj.

3.3.2. Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb v Moravskoslezském kraji

Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb je zastřešujícím dokumentem pro všechny ostatní, dílčí, strategické dokumenty Moravskoslezského kraje v oblasti sociální politiky, které dále rozvíjí základní myšlenky a principy v něm obsažené. Jedná se o řídicí dokument v oblasti sociálních služeb a návazných aktivit. Definuje základní principy poskytování sociálních služeb a jejich financování na území Moravskoslezského kraje. Aktuální Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb je koncipován na období 2010 - 2014. Střednědobý plán vychází z potřeby sociálních služeb definovaných z jednotlivých obcí kraje a na základě této potřeby se odvíjí také míra integračních aktivit pro příslušníky romských komunit.

3.4. Dílčí navazující strategické dokumenty

Moravskoslezský kraj zpracoval také další strategické materiály v oblasti sociálních služeb, na které lze navázat dílčím způsobem také při realizaci aktivit pro příslušníky romských komunit.

3.4.1. Strategické dokumenty v oblasti protidrogové politiky Moravskoslezského kraje

Protidrogová politika Moravskoslezského kraje směřuje k řešení problémů spojených s užíváním drog v kraji. Tvoří ji čtyři základní pilíře – primární prevence, léčba a resocializace, snižování rizik spojených s užíváním drog a snižování dostupnosti drog. V roce 2005 byla schválena usnesením zastupitelstva kraje č. 8/778/1 ze dne 22. prosince 2005 Strategie protidrogové politiky Moravskoslezského kraje 2005 – 2009. V roce 2010 byla usnesením zastupitelstva kraje č. 69/4270 ze dne 22. prosince 2010 schválena navazující Strategie protidrogové politiky Moravskoslezského kraje 2011 – 2014. Jednou z oblastí, které se protidrogová strategie věnuje, je také aktuální stav zneužívání návykových látek v sociálně vyloučených lokalitách.

3.4.2. Koncepce prevence kriminality

Koncepce prevence kriminality Moravskoslezského kraje na léta 2009 – 2011 (dále jen „Koncepce prevence kriminality“) byla schválena usnesením zastupitelstva kraje č. 25/2204 ze dne 25. září 2008. Jedná se o první samostatný strategický materiál, který vymezuje základní úlohu kraje v rámci preventivní politiky zaměřené na zmírnění, popř. eliminaci výskytu trestné činnosti na jeho území, resp. území jednotlivých obcí. Součástí materiálu je mimo jiné bezpečnostní analýza Moravskoslezského kraje zahrnující údaje z oblasti sociálně-demografických ukazatelů, vývoje a výskytu trestné činnosti a institucionálního zajištění systému prevence kriminality. Poznatky vyplývající z koncepce prevence kriminality jsou

využívány také při řešení otázek prevence kriminality v souvislosti se sociálním vyloučením a životem v sociálně vyloučených lokalitách kraje.

3.4.3. Koncepce zdravotní péče v Moravskoslezském kraji

Tento dokument byl odborem zdravotnictví zpracován ve spolupráci s výborem sociálním a zdravotním zastupitelstva kraje na základě podrobné analýzy statistických ukazatelů všech zdravotnických zařízení v kraji a podrobně se zabývá jednotlivými zdravotními službami, jejich charakteristikou a specifiky a současně předkládá návrhy řešení jednotlivých problémových oblastí ve zdravotnictví. Koncepci zdravotní péče v Moravskoslezském kraji schválilo zastupitelstvo kraje usnesením č. 22/880/1 dne 8. dubna 2004.

3.4.4. Koncepce kvality sociálních služeb v Moravskoslezském kraji (včetně transformace pobytových sociálních služeb)

Dokument, který byl zastupitelstvem kraje schválen usnesením č. 24/2122 ze dne 26. června 2008, se skládá ze dvou stěžejních oblastí. První část popisuje oblast kvality ve spojení se sociálními službami obecně, druhá se úzce zaměřuje na problematiku pobytových sociálních služeb. Na základě mnohaleté práce kraje v oblasti kvality sociálních služeb byl v tomto strategickém dokumentu vyjádřen jasný postoj kraje v sociální oblasti a určen směr sociální politiky kraje ve vztahu ke kvalitě poskytovaných sociálních služeb a k procesu transformace pobytových sociálních služeb. Myšlenky, které jsou v dokumentu popsány, spočívají zejména v důrazu na nedílnou součást kvality v plánování rozvoje sociálních služeb.

3.4.5. Prevence rizikových projevů chování u dětí a mládeže

Základním principem prevence rizikových projevů chování u dětí a mládeže v resortu školství je výchova dětí a mládeže ke zdravému životnímu stylu, osvojení si pozitivního sociálního chování, rozvoj a podpora sociálních kompetencí vedoucích k harmonickému rozvoji osobnosti. Primární prevence je zaměřena zejména na rizikové faktory spolupodílející se na vzniku sociálně patologických jevů. Strategie prevence rizikových projevů chování u dětí a mládeže v Moravskoslezském kraji na období 2009 – 2012 byla přijata usnesením zastupitelstva kraje č. 7/668 ze dne 14. října 2009.

3.5. Dotační programy Moravskoslezského kraje s ohledem na možnosti využití ve prospěch příslušníků romských komunit

Moravskoslezský kraj každoročně vyhlašuje několik dotačních programů. Některé z těchto dotačních programů mohou být využity také na financování aktivit pro příslušníky romských komunit. Jedná se především o dotační program vyhlašovaný na podporu činnosti příslušníků národnostních menšin, program rozvoje sociálních služeb, program na podporu zvyšování kvality sociálních služeb poskytovaných na území kraje nebo program na podporu neinvestičních aktivit z oblasti prevence kriminality a program protidrogové politiky kraje.

3.5.1. Program vyhlašovaný na podporu aktivit příslušníků národnostních menšin žijících na území Moravskoslezského kraje

Cílem programu podpory aktivit příslušníků národnostních menšin žijících na území Moravskoslezského kraje je podílení se kraje na finančních nákladech spojených s projekty, které realizují organizace vykonávající činnost ve prospěch příslušníků národnostních menšin žijících na území kraje. Podporovány jsou aktivity zaměřené na studium a rozborů národnostní kultury a lidových tradic, ediční činnost, podpora vzniku dokumentárních děl s národnostní tematikou, festivaly a přehlídky regionálního významu, významné koncerty a představení, multikulturní a integrační výchovně vzdělávací aktivit a odborné semináře, konference a přednášky s národnostní tematikou.

3.5.2. Program protidrogové politiky kraje

Účelem realizace dotačního programu je finanční podpora projektů řešících protidrogovou politiku na území Moravskoslezského kraje v souladu se Strategií protidrogové politiky kraje na období schválenou zastupitelstvem kraje. V rámci programu jsou podporovány stávající služby v oblasti protidrogové prevence a programy pro nedrogové závislosti (alkoholismus, tabakismus, gambling).

3.5.3. Program na podporu neinvestičních aktivit z oblasti prevence kriminality

Účelem realizace dotačního programu je podpora preventivních projektů neinvestičního charakteru směřujících k eliminaci výskytu kriminality a dalších sociálně patologických jevů na území Moravskoslezského kraje. Cíle tohoto dotačního programu vycházejí z Koncepce prevence kriminality Moravskoslezského kraje na léta 2009 - 2011 schválené zastupitelstvem kraje usnesením č. 25/2204 ze dne 25. září 2008.

3.5.4. Další dotační programy vyhlašované Moravskoslezským krajem v oblasti sociálních věcí

Mezi další dotační programy vyhlašovaných Moravskoslezským krajem v oblasti sociálních věcí patří program rozvoje sociálních služeb, program na podporu zvyšování kvality sociálních služeb poskytovaných na území kraje, program na podporu neinvestičních aktivit z oblasti prevence kriminality a program realizace specifických opatření Moravskoslezského krajského plánu pro vyrovnávání příležitostí pro občany se zdravotním postižením.

3.6. Strategie integrace romské komunity Moravskoslezského kraje na období 2006 - 2009

Strategie integrace romské komunity Moravskoslezského kraje na období 2006 - 2009 byla zpracována na základě usnesení Rady Moravskoslezského kraje č. 38/1688 ze dne 7. prosince 2005, které bylo přijato na základě návrhu Výboru pro národnostní menšiny Zastupitelstva Moravskoslezského kraje. Strukturou obsahu dokument vycházel z revidované vládní Koncepce romské integrace 2005 a dalších koncepčních dokumentů.

Cílem bylo analyzovat současnou situaci příslušníků romské etnické skupiny žijících v kraji a zajistit vhodné podpůrné mechanismy, které by mohly napomoci jejich integraci do většinové společnosti. V rámci plnění akčního plánu strategie byly určeny čtyři specifické cíle, pro jejichž dosažení byl přijat soubor několika opatření.

3.6.1. Vyhodnocení Strategie integrace romské komunity Moravskoslezského kraje na období 2006-2009

Prvním ze specifických cílů minulé strategie bylo zmírnění současných důsledků sociální exkluze v Moravskoslezském kraji. Přijatými opatřeními se kraj snažil iniciovat a podporovat aktivity, jež povedou ke zmírňování sociálního vyloučení příslušníků romských komunit v oblasti bydlení, vzdělávání, zaměstnávání a zdraví. Aktivity byly realizovány formou finanční podpory kvalitních lokálních projektů realizovaných obcemi a organizacemi v rámci kraje. Iniciační role kraje v realizaci vlastních projektů byla naplněna prostřednictvím projektu TERNE ČHAVE.

V oblasti druhého specifického cíle s názvem „Efektivní prevence sociální exkluze v kraji“ se přijaté opatření zaměřilo na vytvoření nástrojů předcházejícím sociálnímu vyloučení příslušníků romských komunit v kraji. V rámci plnění Strategie se podařilo začlenit cílovou skupinu „příslušníků romských komunit“ do střednědobého plánu rozvoje sociálních služeb kraje. Ke zpracování odborné sociologicko-ekonomické analýzy obyvatel prostorově vyloučených lokalit v kraji nedošlo, podařilo se však získat aktuální údaje o situaci romského etnika a existenci vyloučených lokalit od obcí s rozšířenou působností.

K plnění třetího specifického cíle, kterým je koordinace aktivit a subjektů podílejících se na řešení problematiky romské integrace. Důležitou součástí aktivit během naplňování tohoto cíle Strategie byla pozitivní medializace problematiky, což se podařilo prostřednictvím webových stránek kraje v samostatném tématu „Národnostní menšiny“.

V rámci plnění čtvrtého specifického cíle se Strategie zaměřila na zlepšení současných podmínek v oblasti vzdělávání a rovného přístupu ke vzdělávání. Naplněním cíle se podařilo zajistit další vzdělávání pedagogických pracovníků v problematice specifického přístupu k romským žákům či podpořit zvyšování odborné kvalifikace asistentů pedagoga pro žáky a studenty se sociálním znevýhodněním.

Moravskoslezský kraj každoročně vyhlašoval dotační program zaměřený na podporu aktivit příslušníků národnostních menšin žijících na území Moravskoslezského kraje. V rámci tohoto dotačního programu bylo podpořeno také několik organizací realizujících aktivity pro příslušníky romských komunit žijící na území kraje.

V letech 2006 – 2009 byly v rámci podpory programu Podpora činnosti národnostních menšin vyčleněny tyto finanční prostředky:

a) rok 2006 - 1 000 000 Kč

- b) rok 2007 - 995 000 Kč
- c) rok 2008 - 1 150 000 Kč
- d) rok 2009 - 1 000 000 Kč
- e) rok 2010 - 850 000 Kč
- f) rok 2011 - 850 000 Kč

3.7. Sociální vyloučení a sociálně vyloučené lokality na území Moravskoslezského kraje

Sociální vyloučení obvykle definujeme jako proces, kterým jsou jednotlivci i celé skupiny osob zbavovány přístupu ke zdrojům nezbytným pro zapojení se do společnosti. Proces sociálního vyloučení je primárně důsledkem chudoby a nízkých příjmů, ale přispívají k němu také další faktory, jako je diskriminace, nízké vzdělání či špatné životní podmínky. Sociálně vyloučené lokality jsou často díky své prostorové odloučenosti vzdáleny od institucí a služeb, sociálních sítí nebo vzdělávacích příležitostí. Projevem sociálního vyloučení často bývá dlouhodobá nezaměstnanost, závislost na sociálních dávkách, život v prostorově vyloučených částech obcí, nízká kvalifikace, špatný zdravotní stav, rozpad rodin či ztráta sebeúcty.

Za sociálně vyloučenou lokalitu považujeme územně vymezenou oblast, kde dochází ke koncentraci osob ohrožených sociálním vyloučením. Jednou z nejviditelnějších podob sociálního vyloučení je právě prostorové vyloučení vázáno na vyloučenou lokalitu. Sociálně vyloučené lokality a situace v nich je velmi rozdílná, lokality se liší zejména velikostí a poměrem velikosti vůči obci či městu, ve které se nacházejí, mírou prostorového vyloučení, stavem domů a bytů, formou jejich vlastnictví apod. Obyvatelé těchto lokalit už buď v místě žili před tím, než se z něho stala sociálně vyloučená lokalita, a nemají prostředky nebo možnosti lokalitu opustit, anebo se do ní nastěhovali už v době, kdy se o sociálně vyloučenou lokalitu jednalo.

V současné době se v Moravskoslezském kraji vyskytuje odhadem několik desítek sociálně vyloučených lokalit obývaných převážně příslušníky romské komunity, přičemž se na základě informací obecních úřadů předpokládá jejich ještě větší počet. Celkový počet Romů žijících ve vyloučených lokalitách Moravskoslezského kraje čítá hrubým odhadem přes 10.000 lidí. Dle kvalifikovaných odhadů se dá předpokládat ještě vyšší počet. Vzhledem k faktorům jako je např. častá migrace příslušníků romských komunit na území kraje nebo nedostatek relevantních dat se údaje o počtu příslušníků romských komunit žijících na území kraje různí.

V rámci popisu jednotlivých lokalit, které nesou charakteristické znaky sociálního vyloučení, bylo využito podkladů romských poradců jednotlivých níže uvedených obcí. Tyto informace se netýkají výhradně příslušníků romských komunit, ale obecně osob žijících v podmínkách sociálního vyloučení. Jednotlivé lokality jsou popsány dle jejich výskytu na úrovni obcí s rozšířenou působností.

V současné době Moravskoslezský kraj předkládá v rámci výzvy Operačního programu lidské zdroje a zaměstnanost projektovou žádost o dotaci na podporu a rozvoj sociálních služeb realizovaných v sociálně vyloučených lokalitách Moravskoslezského kraje. Součástí aktivit tohoto projektu je také realizace analýzy sociálně vyloučených lokalit v kraji. Vzhledem k tomu, že Analýza sociálně vyloučených lokalit byla realizována v roce 2006, je zapotřebí informace o sociálně vyloučených lokalitách aktualizovat tak, aby získané informace mohly být efektivně využity v rámci integrace příslušníků romských komunit i do budoucna. Pokud bude projekt Moravskoslezského kraje schválen, dojde v nadcházejícím období k této analýze nejen na území obcí s rozšířenou působností, ale také na území obcí s pověřeným obecním úřadem.

3.7.1. Popis sociálně vyloučených lokalit na území kraje

BOHUMÍN

Podle posledního sčítání lidu z roku 2001 se ve městě Bohumín přihlásilo k romské národnosti 64 Romů. Hrubým odhadem žije v našem městě v lokalitách, které by se daly považovat za sociálně vyloučené, cca 420 občanů (Romů i „neromů“).

Na základě údajů, jež poskytuje Analýza sociálně vyloučených lokalit, se v obci vyskytují tři sociálně vyloučené lokality. V těchto lokalitách dle odhadu vycházející z analýzy sociálně vyloučených lokalit žije cca 600 příslušníků romských komunit.

BRUNTÁL

V Bruntále se nacházejí dvě sociálně vyloučené romské lokality. 60% Romů žije právě v těchto lokalitách.

První lokalitou je Západní lokalita, bývalý areál vojenských kasáren.

Druhou sociálně vyloučenou romskou lokalitou je areál bývalého Azylového zařízení Ministerstva vnitra na ulici U potoka 10. Majitel domu objekt využívá jako ubytovnu, ve které ubytovává problémové jedince i početné rodiny. V současné době ubytovnu užívá kolem 150 osob. V Bruntále žije odhadem 1000 Romů.

Ve městě Bruntál je problematika příslušníků romských komunit řešena v rámci pracovní skupiny komunitního plánování Menšiny. Mezi strategické cíle z hlediska problematiky příslušníků romských komunit patří vytvoření funkčního systému terénní práce v „Západní lokalitě“, dále realizace provázanosti poskytovaných sociálních služeb a aktivit mezi jednotlivými subjekty navzájem, vytvoření informačního systému o aktivitách a službách mezi poskytovateli a veřejností, předávání komplexních informací veřejnosti o negativních i pozitivních jevech v „Západní lokalitě“.

Na území města Bruntál realizují svoji činnost také nestátní neziskové organizace. Jedná se hlavně o občanské sdružení Liga, a organizaci OPEN HOUSE.

Město Bruntál uzavřelo a v současné době realizuje lokální partnerství v rámci činnosti Agentury pro sociální začleňování v romských lokalitách.

FRENŠTÁT POD RADHOŠTĚM

Na území správního obvodu města nežije početná romská komunita.

FRÝDEK-MÍSTEK

Městská část Frýdek - Lokalita se nachází na ulicích Míru, Skautská, Dlouhá, Hutní, Sokolská, Vantucha, Křížíkova. Žije zde odhadem 400 Romů. Jedná se o periferii na okraji města, která částečně sousedí s průmyslovou zónou. Nachází se zde pět dvoupodlažních domů po osmi bytových jednotkách třetí kategorie a několik dalších jednotlivých vícepatrových domů převážně ve vlastnictví města. V této lokalitě je situována také ubytovna, kde bydlí převážně Romové. Většina domů má zrenovovanou fasádu, vnitřní zařízení bytů rekonstruováno není. Vybavenost bytů je na velmi nízké úrovni. Sklepní prostory všech domů jsou přeplněné odpadem, vyskytují se zde hlodavci. Často jsou rozbité dveře a částečně jsou zdevasťované společné prostory. Část standardní vybavy chybí. Většina obyvatel pobírá sociální dávky a má ukončené nejvýše základní vzdělání.

Městská část Místek - Lokalita se nachází na ulici Beskydská, která je situována spíše na okraji města, pěšky asi 15-20 minut z centra. Žije zde odhadem 100 Romů. Nachází se zde pět cihlových domů po celkové rekonstrukci, část bytů je ve vlastnictví města. Každý dům má tři patra, na každém patře jsou tři bytové jednotky. Také zde bydlí převážně Romové, přesto je zde více „neromských“ obyvatel než v lokalitě kolem ulice Míru – viz městská část

Frýdek a také kvalita bydlení je na vyšší úrovni než v sociálně vyloučené lokalitě ve frýdecké části města.

Statutární město Frýdek-Místek je vlastníkem **dvou ubytoven a přístřeší**, které slouží pro ubytování občanů, kteří mají trvalý pobyt ve městě Frýdek-Místek a nemají na přechodnou dobu jinou možnost bydlení.

Ubytovna Frýdek: ul. Sokolská 1347 - K dispozici jsou ubytovací místnosti, které jsou sdruženy v buňkách, sociální zařízení a kuchyň je zde společná. Ubytovna skýtá 20 ubytovacích místností. V ubytovně bývají pravidelně problémy s hygienickými podmínkami.

Ubytovna Místek: ul. Malý Koloředov 811 - K dispozici jsou ubytovací místnosti, jednopokojové buňky, dvoupokojové buňky pro nejméně 4-členné rodiny.

Přístřeší ul. Míru 1345 - Jde o ubytování formou tzv. „holobytu“, topí se zde pevnými palivy, není možno připojit elektrické spotřebiče. Obyvateli těchto zařízení jsou převážně Romové.

V rámci Komunitního plánu rozvoje sociálních služeb ve Frýdku-Místku je zřízena pracovní skupina „Osoby v nepříznivé sociální situaci a etnické menšiny“, která mimo jiné podporuje integraci sociálně vyloučených romských obyvatel.

Komunitní plánování ve Frýdku-Místku začalo v roce 2002. V roce 2004 vznikla pracovní skupina pro etnické menšiny. V roce 2010 byl schválen Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb ve městě Frýdek-Místek na léta 2011 – 2013 zastupitelstvem města. V rámci zmíněné pracovní skupiny je řešena podpora terénní práce a dobrovolných aktivit v těchto lokalitách.

HAVÍŘOV

V Havířově se nacházejí dvě vyloučené lokality – v Havířově-Šumbarku a Havířově-Prostřední Suché.

Lokalita Havířov-Šumbark

Lokalita je součástí staré zástavby v Havířově-Šumbarku (tzv. starý Šumbark) a nachází se v oblasti za nádražím ČD (železniční trať). Jedná se o skupinu 20-25 domů, které jsou z 50 % obydleny romským obyvatelstvem. Domy se nachází na ul. Obránců míru, Jarošova, Anglická, Dukelská a Odboje. Dále se v prostorách vymezených ulicemi Obránců míru, Anglická, Šenovská a Jarošova nachází 15 činžovních domů s 516 byty, kde je romské obyvatelstvo zastoupeno cca 60 %. Dalších 7 blokových domů s cca 270 byty je na ul. Odboje a Dukelská a romské obyvatelstvo je zde zastoupeno cca 70 %. Ostatní ulice v uvedené lokalitě jsou romskými rodinami zastoupeny zanedbatelně.

Technický stav jednotlivých domů se liší. Některé domy mají ve špatném technickém stavu společné prostory. V současné době dochází u některých domů k renovaci společných pros-

tor domů, výměně oken, opravě fasád. Vlastníkem bytového fondu je společnost RPG Byty, s.r.o. Většinou se zde nachází byty II. kategorie. Část domů na ulici Jarošova a na ul. Dukelská a Obránců míru je ve vlastnictví města a spravuje je Městská realitní agentura.

Jedná se o nejstarší zástavbu v obci. Původně byty určené pro horníky. Začátkem 90. let zde žilo cca 500-800 Romů. V průběhu devadesátých let byla lokalita přitažlivá díky nízkému nájmu. V současnosti je počet Romů v lokalitě odhadován na 1200 osob. Podstatná část romských obyvatel má status „starousedlíků“. Vlastníkem nemovitostí je většinou soukromá společnost RPG Byty s.r.o., pouze jeden dům je ve vlastnictví města

Lokalita Prostřední Suchá

Lokalita je vymezena ulicemi Nový Svět, Kpt. Jasioka, Dělnická a Fryštátská. Na ul. Kpt. Jasioka se nachází 3 třípodlažní činžovní domy zpravidla se třemi vchody, v jednom případě s vchody pěti. Romské obyvatelstvo je zde zastoupeno zhruba 80 %. Na ul. Fryštátská se nachází 2 třípodlažní činžovní domy se třemi vchody, kde je zastoupeno romské obyvatelstvo cca 70 %. Nový Svět je zde zastoupen 8 domy, každý se dvěma vchody. V tomto případě se jedná o dvoupodlažní nejstarší a nejvíce zdevastované domy v uvedené lokalitě. Romské obyvatelstvo je zde zastoupeno až z 80 %. Ulice Dělnická je zastoupena 5 domy, ve dvou případech dvoupodlažní a ve třech případech třípodlažní o sedmi vchodech. Menšina zde tvoří rovněž kolem 80 %.

Většinou se zde nachází byty II. kategorie. Technický stav jednotlivých domů se liší. Vlastníkem nemovitostí je většinou soukromá společnost RPG Byty s.r.o.

V případě domů na ulici Nový Svět se jedná o starou cihlovou výstavbu, domy byly postaveny již v roce 1920 a původně sloužily pro důlní zaměstnance. Díky zastarávání bytového fondu a nízkého nájmu mělo o tyto byty zájem především obyvatelstvo s nižším příjmem. Obzvláště v posledních deseti letech zde získalo bydlení větší množství romských rodin. Obdobně tomu bylo i u domů na ulici Dělnická, Hornická a Kpt. Jasioka, s tím rozdílem, že tyto domy byly postaveny až v padesátých letech 20. století. I zde se můžeme setkat s migrací romského obyvatelstva z přilehlého okolí, tudíž sestěhování menšinového obyvatelstva stále trvá.

Město Havířov uzavřelo a v současné realizuje době tzv. lokální partnerství v rámci činnosti Agentury pro sociální začleňování.

KARVINÁ

Lokalita „městská část Karviná – Nové Město“

Lokalita se nachází na severním okraji města. Prostorově je ohraničena ulicemi Sportovní, Fučíkova, Havířská, Mládežnická, Na Vyhlídce, tř. Družby, U svobodáren, U Bažantnice. Rozloha lokality je cca 0,7 km² (tj. 1,2% celého území města) a žije zde 500 obyvatel (tj. asi 13,5% z celkového počtu obyvatel města). Odhadovaný počet Romů v lokalitě je 1 700 až 2 000 (včetně níže uvedených ubytoven).

Třípatrové cihlové domy s byty o velikosti 1+1 a 2+1 se sníženou kvalitou (byty II. kategorie) byly postaveny v 50. letech 20. století. Majitelem bytového fondu je v největší míře společnost RPG Byty, s.r.o., a statutární město Karviná. Technický stav domů v majetku obce je ucházející, bytový fond společnosti RPG Byty, s.r.o., je zanedbaný. V současné době probíhá v několika vytipovaných domech i celých ulicích jejich revitalizace. Dopravní dostupnost je dobrá. Občanská vybavenost je na velmi dobré úrovni.

Byty a postupně celé ulice jsou obývány převážně romskými rodinami. Z majority zde žijí starší občanské, mladí nemají zájem o bydlení v uvedené lokalitě pro její „špatnou adresu“. O byty mají zájem obyvatelé s nízkými příjmy a Romové, kteří se do lokality stěhují za svými příbuznými. V případě bytů v majetku společnosti RPG Byty, s.r.o. se zde stěhují také Romové z jiných měst republiky a Slovenska pro jejich lehkou dostupnost.

Odhadovaná míra nezaměstnanosti příslušníků romské komunity žijící v lokalitě je 90 %, muži jsou většinou zaměstnání u stavebních firem, provádí pozemní a stavební práce, také jako horníci v dolech. Ženy většinou pracují jako uklízečky, prodavačky, terénní pracovnice, asistentky pedagoga ve školství. Děti ze základních škol v největší míře pokračují ve studiu na středních školách, na tříletých oborech nejčastěji kuchař-číšník, zedník, prodavač.

V lokalitě se také zvyšuje počet ubytoven, které pojímají jednotlivce i rodiny s dětmi. Stěhují se zde romské rodiny z jiných měst, např. Orlová, Bohumín. Jedná se o ubytovny Předvoj, náměstí Budovatelů 1306/29 a Hostel Kaktus, náměstí Budovatelů 1339/27a.

Lokalita Karviná-Hranice, ulice Rudé Armády, tzv. „Vagónka“

Sociálně vyloučená lokalita je zcela prostorově vyloučená a nachází se v okrajové části města se zástavbou devíti patrových rodinných domků v majetku obce. Domy jsou umístěné podél hlavní silnice ve směru na Petrovice, v blízkosti průmyslového komplexu ArcelorMittal Tubular Products Karviná a.s. V roce 2000 byly domy zrekonstruovány, v současné době je technický stav domů špatný, obyvatelé devastují domy i jejich společné prostory, v okolí je neustále nepořádek (hromady odpadu, v lokalitě se pálí pneumatiky, rozebírají se auta atd.). Dopravní dostupnost do lokality je dobrá. Veškeré služby, zdravotní péče i školy se nachází mimo lokalitu.

Byty o velikosti 1+1 a 2+1 se sníženou kvalitou obývá cca 140 osob. Dle sdělení terénního pracovníka je věkové struktura Romů v lokalitě: do 15 let v počtu 40 osob, od 16 do 60 let v počtu 74 osob a nad 61 let jsou pouze 2 osoby. Pět Romů má dosaženo střední vzdělání bez maturity, další obyvatelé lokality mají základní anebo základy vzdělání. V lokalitě je 97% nezaměstnanost příslušníků romské komunity. Migrace osob v lokalitě není příliš častá, pokud k ní dochází, tak pouze v rámci města Karviné.

Lokalita Hotelový Dům, Dolní Marklovice 262, Petrovice u Karviné

Ubytovna je v majetku společnosti RPG RE Commercial, s.r.o., nyní v nájmu společnosti HDP Group s.r.o., je hotelového typu s nepřetržitou recepcí. Lokalita je zcela prostorově

vyloučena. Stav budovy je dobrý, okolí je udržováno. Nájemníci se řídí domovním řádem. V každém pokoji je sociální zařízení. Dopravní dostupnost lokality je dobrá, v blízkosti ubytovny se nachází autobusová zastávka. Hotelový dům ubytovává především dlouhodobě zaměstnance soukromých firem, první patro budovy je již druhým rokem obsazeno nezaměstnanými a rodinami s dětmi staršími 10 let.

Ubytovna Průkopník, Úřednická 2051, Karviná-Doly

Ubytovna v majetku společnosti RPG RE Commercial, s.r.o., nyní v nájmu společnosti HDP Group s.r.o, je hotelového typu s nepřetržitou recepcí, stav budovy je ucházející, okolí je udržováno. Nájemníci se řídí domovním řádem. Ve dvoupodlažní budově jsou ubytováni jednotlivci i rodiny, v největší míře se jedná o osoby sociálně slabé, nezaměstnané a důchodce. V minulosti také pokoje sloužily jako provizorní přístřeší osobám, které byly vystěhovány z bytů společnosti RPG.

Statutární město Karviná má zpracovaný Komunitní plán sociálních služeb statutárního města Karviná, kde práce s romskou komunitou a úkoly vůči ní stanovené jsou rozpracovány v části „Romská menšina“. Dále má město zpracovaný Lokální akční plán sociálního začleňování statutárního města Karviné, se samostatnou pracovní skupinou „sociálně handicapované osoby“, kterými byly definovány osoby bez přístřeší, přistěhovalci, romské etnické skupiny, osoby žijící v sociálně vyloučených lokalitách a další.

Celkový počet Romů žijících ve všech městských částech Karviné je odhadován na 4 000 osob.

KOPŘIVNICE

Na území města Kopřivnice můžeme hovořit o jedné vyloučené lokalitě, která však nevykazuje všechny znaky vyloučené komunity, ale veřejností je takto vnímána. Nachází se na ulici Horní. Jedná se o blok tří dvoupodlažních domů s cca 18 jednopokojovými byty na jedné ulici, který doplňuje Azylový dům s kapacitou 20 lůžek a noclehárna s kapacitou 10 lůžek. Domy byly vystaveny v roce 1973, původně jako ubytovny pro zahraniční pracovníky, poté z nich vznikly malometrážní byty. Postupem času sem byli stěhováni problémoví nájemci obecních bytů.

Jedná se o byty 1+1 s vařením na elektrických vaříčích, ústředním vytápěním, sklepy. V domě je problém s úklidem společných prostor, které jsou znečištěné v důsledku chování nájemníků. Technický stav odpovídá stáří objektů a zacházení nájemníků. V lokalitě žije cca 30 Romů.

Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb je zpracován ve městě Kopřivnici a ve městě Příbor. V rámci romské problematiky nejsou ustanoveny samostatné pracovní skupiny. Je řešena jako součást širší problematiky osob ohrožených sociálním vyloučením nebo osob v tíživé situaci.

KRNOV

Ulice Alšova, Mánesova, Vrchlického

První sociálně vyloučenou lokalitu tvoří ulice Alšova, Mánesova, Vrchlického. Jedná se o největší romskou lokalitu ve městě Krnov, která čítá cca 300 obyvatel. Obyvatelé částečně migrují do okolních obcí, nebo měst ve spádové oblasti.

Lokalitu tvoří tři vzájemně propojené ulice, které čítají plochu cca 13.300 m² včetně přilehlého parku. Tato lokalita vznikla v období 80. a 90. let minulého století, kdy došlo v rámci stěhování obyvatel města k větší koncentraci příslušníků romského etnika na tyto ulice.

Bytový fond je v majetku Města Krnov. Stav bytového fondu je ve špatném technickém stavu. Byty paří do IV. kategorie. Technický stav bytů se neustále postupem času zhoršuje vlivem životního stylu jejich obyvatel.

Ulice Stará, Libušina

Druhou sociálně vyloučenou lokalitu tvoří ulice Stará, Libušina. Lokalita čítá cca 150 obyvatel. Obyvatelé částečně migrují do výše uvedené lokality, do okolních obcí, nebo měst ve spádové oblasti.

Lokalitu tvoří dvě vzájemně propojené ulice, které čítají plochu cca 6.200 m². Tato lokalita vznikla v období 80. a 90. let minulého století, postupným přesunem obyvatel.

Bytový fond je v majetku Města Krnov. Stav bytového fondu je ve špatném technickém stavu. Byty paří do IV. kategorie. Technický stav bytů, které byly v minulosti již opravovány, se neustále a postupem času zhoršuje vlivem životního stylu jejich obyvatel.

Ulice Požárníků

Třetí sociálně vyloučenou lokalitu tvoří ulice Požárníků. Čítá cca 5 vchodů cihlových bytových domů a bydlí zde asi 50 romských obyvatel.

Lokalita vznikla v období 80. a 90. let minulého století, postupným stěhováním příslušníků romského etnika do těchto domů.

Bytový fond je v majetku Města Krnov. Stav bytového fondu je ve špatném technickém stavu. Byty paří do IV. kategorie. Technický stav bytů, které minulosti již opravovány, se neustále a postupem času zhoršuje vlivem životního stylu jejich obyvatel.

Ulice Albrechtická

Čtvrtou sociálně vyloučenou lokalitu tvoří ulice Albrechtická. Jedná se o nově se tvořící lokalitu romského etnika na území města, která čítá cca 60 obyvatel. Obyvatelé se zde buď postupně přestěhovávají nebo zde sami migrují za svými rodinnými příslušníky.

Lokalitu tvoří několik panelákových a bytových domů, které čítají plochu cca 6.300 m² včetně přilehlé travní zeleně, kde se zdržují. Tato lokalita vznikla před 10 -15 lety, kdy město přidělovalo sociální byty příslušníkům romského etnika na tuto ulici.

Bytový fond je v majetku Města Krnov. Stav bytového fondu je v uspokojivém stavu. Byty patří do I. kategorie.

Město provozuje dvě ubytovny, slouží především k poskytnutí přístřeší pro soudně vystěhované nájemníky bytů. Řízené stěhování z důvodů prodeje nebo likvidace domů jsme nezaznamenali. Podle dostupných informací dochází k „stěhování“ Romů, kteří byli soudně vystěhováni, nebo kteří jinde nemohou najít bydlení do obcí Osoblaha, Bohušov a Slezské Rudoltice.

Otázka integrace romské komunity je aktivně řešena v důležitých dokumentech přijatých zastupitelstvem, jako je Koncepce prevence kriminality města Krnova na období 2009 – 2011 a ve Strategickém plánu rozvoje města Krnova.

NOVÝ JIČÍN

Ve městě se v minulosti nacházely 2 vyloučené lokality, ve kterých bydlí 400 – 800 Romů. Za největší problém zde lze označit bydlení. V lokalitách je významně zastoupena lichva a krádeže. Ojedinele se zde vyskytuje prostituce a prodej drog. Ojedinele mají také někteří obyvatelé lokality problém se závislostmi (alkoholismus, narkomanie, gamblerství). Byla zaznamenána migrace do zemí EU, konkrétně do Anglie. V současné době město nedeklaruje výskyt sociálně vyloučených lokalit.

ODRY

Romové zde žijí (ve třech větších domech s několika byty) v bytech I. a II. kategorie se sociálním zařízením. Tyto domy jsou ve vlastnictví města Odry. Byty, které Romové obývají, jsou vesměs zařízeny starým nábytkem, většina nájemníků se snaží byty udržovat v čistotě a pořádku. Jako problém se jeví udržování společných prostor domů. Většina nájemníků zde má dluhy na nájmech, zadlužují se v souvislosti s půjčkami u různých finančních společností. Objevuje se nehlášené „přestěhování“ příbuzných do městských bytů.

OPAVA

Jako lokality ohrožené sociálním vyloučením můžeme označit ulice Sadová, Myslivecká, Mostní, Rybářská, které tvoří několik bytových domů a městskou ubytovnu U Cukrovaru. Lokality ohrožené sociálním vyloučením se dají charakterizovat znaky, kterými jsou koncentrace chudoby, špatné hygienické podmínky, neudržování společných prostor, vysoká míra nezaměstnanosti. Jde o oblast, která na první pohled nenese všechny znaky vyloučených lokalit, je zde spíše koncentrace vyloučených osob a osob v riziku sociálního vyloučení, kteří žijí v domech s nízkou kvalitou bydlení, ale v dosahu občanské vybavenosti, městského centra a dalších sociálních struktur.

Lokalita ul. Sadová, Myslivecká, Mostní, Rybářská – stručný popis lokality

Domy, ve kterých žijí obyvatelé ohrožení sociální exkluzí, jsou v soukromém vlastnictví (na každé z ulic jde o jeden maximálně dva domy) a nachází se v ulicích Sadová, Rybářská, Myslivcova. Jedná se o nemovitosti, které byly převážně částečně rekonstruovány po povodních v roce 1997, a které byly následně odkoupeny i s jejich obyvateli.

Lokalita U Cukrovaru

Další lokalitu města, která je ohrožena sociálním vyloučením, můžeme označit městskou ubytovnu „U Cukrovaru“. Ubytovna se nachází v městské části Opava – Kateřinky. Jedná se o ubytovnu, která je ve vlastnictví města. Ubytovna prošla rekonstrukcí, kterou si vyžádaly následky povodní v minulých letech. Řada Romů se přestěhovala do ubytovny po povodních, kdy jejich původní domy musely být z bezpečnostních důvodů strženy. Dům je standardně vybaven.

V rámci komunitního plánování je v souladu s komunitním plánem Rozvoje sociálních a souvisejících služeb Statutárního města Opavy na období 2008 – 2010 vytvořena pracovní skupina Péče o národnostní menšiny, která pracuje na plnění cíle Rozvoj péče o národnostní menšiny a vyhodnocuje také plnění přijatých opatření.

ORLOVÁ

Na území obce se nachází několik lokalit splňujících charakteristiku sociálně vyloučené lokality.

Ulice Lipová, Závodní, Žofinská a Těšínská

První lokalita je vymezená ulicemi Lipová, Závodní, Žofinská a Těšínská. Jde cca o 7 dvoupodlažních domů II. kategorie a ubytovnu Orlotech. Jedná se o běžnou zástavbu na periferii obce. Většina základních služeb je dostupná.

Technický stav jednotlivých domů je na nízké úrovni. Byty v lokalitě (mimo ubytovnu Orlotech) vlastní společnost RPG Byty, s.r.o. Jedná se o původní hornickou kolonii, která byla vystavěna ve 20. a 30. letech 20. století. Byty byly původně obydleny zaměstnanci místních dolů. V důsledku zastarávání bytového fondu začaly domy ztrácet na své atraktivitě a postupně se zde začaly stěhovat nižší příjmové skupiny obyvatel, zatímco původní neromské obyvatelstvo již nežije, popřípadě se odsud vystěhovalo. Nízké nájemné se stalo atraktivní především pro romské rodiny s nízkými příjmy.

Ulice Záchranářů, Okrajová a Porubská

Druhá lokalita je vymezená ulicemi Záchranářů, Okrajová a Porubská. Jde cca o několik cihlových dvoupodlažních domů II. kategorie. Jedná se o běžnou zástavbu na periferii obce. Většina základních služeb je špatně dostupná.

Technický stav domů je na nízké úrovni. Jsou zde plísň, do některých bytů zatéká, sklepy jsou často zatopeny, kolem domů jsou odpadky, travnaté plochy jsou neudržované. Jedná se o byty III. kategorie bez teplé vody, koupelen a příslušenství. Byty v lokalitě vlastní společnost RPG Byty, s. r. o. Jedná se původně o bývalou hornickou kolonii, která byla vystavěna ve 20. a 30. letech 20. století. Lokalita začala od 80. let minulého století ztrácet na své atraktivitě vzhledem k nízkému standardu bydlení a nevyhovujícím technickým podmínkám. Svou roli sehrává také špatná občanská vybavenost lokality a nedobrá dostupnost do centra Orlové.

Ulice Kpt. Nálepky, Dělicí, Spojenců

Další vyloučená lokalita je vymezená ulicemi Kpt. Nálepky, Dělicí, Spojenců a páteří komunikací Slezská. Jde cca o několik třípodlažních domů II. kategorie. Jedná se o běžnou zástavbu. Většina základních služeb je dostupná do cca 5 až 10 minut chůze od lokality.

Technický stav domů je na nízké úrovni. V roce 2010 zde proběhla kompletní rekonstrukce domů. Byty se po rekonstrukci stanou byty I. kategorie. Rekonstrukci bytů provádí vlastník, společnost RPG Byty, s. r. o. Většinu bytů v lokalitě vlastní společnost RPG Byty, s. r. o.

Ve městě Orlová se začala metoda komunitního plánování realizovat v roce 2008. Byla ustanovena pracovní skupina „Menšiny a nepřizpůsobení“.

OSTRAVA

Na území města Ostravy žije početná romská komunita. Samotné město Ostrava je rozděleno na 23 městských obvodů. Níže uvádíme stručný popis sociálně vyloučených lokalit jednotlivých městských obvodů. V roce 2010 realizovala Agentura studií „Popis sociálně vyloučených romských lokalit regionu Ostravska“, která obsahuje detailní popis sociálně vyloučených lokalit nacházející se na území města Ostravy.

Městská část Radvanice a Bartovice,

Lokalita Lipina

Jedná se o městskou část ohraničenou ze dvou stran ulicemi Fryštátskou a Těšínskou, třetí stranu pomyslného trojúhelníku pak tvoří ulice Vardasova, za níž se nachází tzv. Stará kolonie. Sociálně vyloučenou lokalitu tvoří ulice Lipinská, Kopcovecká, Pod Kaplí, Na Hrázích a Vardasova. V těchto ulicích stojí cca 50 přízemních domků vystavěných na přelomu 19. a 20. století. Domy jsou ve vlastnictví společnosti RPG byty, s. r. o. a jsou převážně ve velmi špatném stavu – plíseň na zdech, stará okna, vlhko, topení na tuhá paliva. Do sociálně vyloučené lokality rovněž patří třípatrová budova stojící na jejím okraji.

Lokalita Válcovní, Zukalova

Jedná se o součást ostravského městského obvodu Moravská Ostrava a Přívoz. Lokalita je ohraničena z jedné strany ulicí 1. Máje a ze zbývajících tří stran průmyslovým areálem společnosti Vítkovice, a.s. V ulicích Válcovní a Zukalově se nachází 6 domů. Vlastníkem je v pěti případech statutární město Ostrava a v jednom případě soukromý majitel. Byty jsou v relativně dobrém stavu.

Městská část Mariánské Hory a Hulváky

Jedná se o sociálně vyloučené lokality ulice Železná a osada Bedřiška – v těchto dvou lokalitách dochází ke stále většímu sociálnímu propadu, byty jsou ve špatném technickém stavu.

Městská část Slezská Ostrava

Jedná se o lokality Hrušov, Zárubek, Liščina, Kunčičky (tzv. Osada Míru). Jedná se o městský obvod se zastaralou bytovou výstavbou, která je oddělena od okolních částí rozsáhlým průmyslovým prostranstvím a silničními tahy. V patrových činžovních domech staré zástavby žije i velký počet neromské populace. Dopravní dostupnost do lokality je zajištěna prostřednictvím městské hromadné dopravy. Jedná se o lokalitu se sníženou občanskou dostupností. Celá oblast čítá kolem 540 bytů, z čehož asi ve 400 bytech bydlí romské rodiny.

Městská část Moravská Ostrava a Přívoz

Jedná se o oblast zadního Přívozu (zejména ulice Přednádraží, Palackého, Božkova), oblast ulic Zukalova a 1. máje, oblast ulic Jílová a Spodní. Dá se říci, že celkově lokalita není v technicky dobrém stavu. Bytový fond je v majetku Českých drah, obce a soukromých majitelů.

Městská část Vítkovice

Jedná se hlavně o lokality v oblasti Jeremenkova osada.

Město Ostrava uplatňuje metodu komunitního plánování sociálních služeb již od roku 2003. V současné době je již naplňován druhý komunitní plán, který navazuje na již realizovaný první komunitní plán. V rámci komunitního plánování je ustanovena pracovní skupina s názvem Romské etnikum. V této pracovní skupině jsou zastoupeni poskytovatelé sociálních služeb, členové místních samospráv a samotní uživatelé.

Na území města existuje funkční síť poskytovatelů sociálních služeb pro příslušníky romských komunit. Mezi nejvýznamnější nestátní organizace působící na území města v rámci řešení problematiky sociálního vyloučení můžeme zařadit občanské sdružení Centrom, občanské sdružení Společně - Jekhetane, občanské sdružení Vzájemné soužití, Diecézní charitu ostravsko-opavskou a další.

Městský obvod Města Ostravy Slezská Ostrava uzavřel a v současné době realizuje tzv. lokální partnerství v rámci činnosti Agentury pro sociální začleňování. Agentura v roce 2010 nechala zpracovat podrobný Popis sociálně vyloučených lokalit v regionu Ostravska.

TŘINEC

Na území města Třince žije skupina starousedlých obyvatel pocházejících z romské etnické skupiny. Problémy v sociální oblasti jsou s touto skupinou ve městě minimální. Na území města není žádná izolovaná, sociálně vyloučená romská komunita, ani lokalita. Romské rodiny bydlí často v neatraktivních oblastech, které jsou na okraji města, např. lokalita Borek v městské části Staré Město a lokalita Folvark v městské části Dolní Lištná. Mimo nich tam bydlí i mnohé neromské rodiny, nejedná se tedy o „vyloučenou romskou lokalitu“. Jedná se spíše o oblasti, kde se soustřeďuje obyvatelstvo se špatnými ekonomickými a sociálními poměry. V těchto oblastech je vysoká nezaměstnanost, závislost na dávkách pomoci v hmotné nouzi, nižší úroveň hygienických návyků a vyšší úroveň delikventního chování.

Vítkov

V roce 2009 žilo ve městě Vítkov odhadem asi 350 romských příslušníků, kteří však nejsou ohroženi sociálním vyloučením. Při posledním sčítání lidí se k romské národnosti přihlásilo 26 občanů.

Obce Bílovec, Český Těšín, Hlučín, Jablunkov, Kravaře, Nový Jičín, Odry a Rýmařov na svém území nemají sociálně vyloučenou lokalitu.

Hlavní oblasti integrace příslušníků romských komunit | 4

Jak bylo výše uvedeno, ústředním koncepčním materiálem zastřešující problematiku integrace příslušníků romských komunit žijících na území republiky je Koncepce. Strategie vychází z několika hlavních oblastí Koncepce. Samotná koncepce je rozdělena do 7 hlavních oblastí.

První oblast Koncepcí definována je zaměřena na **podporu romské kultury a jazyka**.

V oblasti **vzdělávání** jsou formulována opatření ke zvýšení vzdělanostní úrovně příslušníků romských komunit a k zabránění segregace romských žáků ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí mimo hlavní vzdělávací proud.

Další důležitou oblastí klíčovou pro řešení problematiky integrace příslušníků romských komunit je **bydlení**. V rámci aktivit navrhovaných pro řešení současné situace je podporována revitalizace sociálně vyloučených romských lokalit, zvýšení nabídky cenově dostupného sociálního bydlení pro nízkopříjmové domácnosti a jeho propojení s doprovodným sociálním programem pro sociálně vyloučené nájemníky s nestabilní socioekonomickou situací.

V rámci oblasti řešení otázek **zaměstnanosti** se Koncepce zaměřuje na zaměstnanost Romů a Romek. Jedná se především o návrhy opatření ke změnám veřejných služeb zaměstnanosti,

podporu sociálního podnikání v sociálně vyloučených romských lokalitách, včlenění tématu podnikání do rámcových vzdělávacích programů škol a potírání nelegální práce. Koncepte prosazuje důsledné monitorování výskytu diskriminace a dalších protiprávních praktik uplatňovaných vůči Romům na trhu práce a jejich postihy.

Opatření Koncepte ke zlepšení **zdravotní situace Romů** směřují k minimalizaci rizikového chování s negativními dopady na zdravotní stav romských komunit rozšířením osvěty a nabídkou praktické podpory obyvatelům sociálně vyloučených romských lokalit při řešení zdravotních problémů.

Novým tématem koncepte je **předlužení**. Vláda v této oblasti podporuje zvýšení finanční gramotnosti členů sociálně vyloučených a předlužených domácností prostřednictvím finančního vzdělávání na školách i v rámci dalšího vzdělávání. Koncepte se dále zabývá také **bezpečností romských komunit**, která zahrnuje problematiku pravicového extremismu a rasově motivované trestné činnosti, a dále kriminalitu a další rizikové formy chování.

Strategie integrace Moravskoslezského kraje zohledňuje 5 vládou definovaných hlavních oblastí, kterými jsou oblast vzdělávání, bydlení, zaměstnanost, oblast zdravotní situace a oblast rizikových forem chování hrozících v rámci sociálního vyloučení. Oblast předlužení a bezpečnosti obyvatel sociálně vyloučených lokalit je zakomponována do oblastí věnující se rizikovým formám chování vznikajících v sociálně vyloučených lokalitách.

4.1. Nástroje k vyrovnávání příležitostí realizované v Moravskoslezském kraji

Dlouhodobou prioritou romské inkluze je oblast vzdělávání, která podmiňuje úspěšnost Romů na trhu práce, jejich ekonomickou nezávislost a sociální vzestup. Vyšší vzdělanostní úroveň je klíčová pro proces emancipace Romů a otevírá jim prostor plnohodnotné participace na občanském i politickém životě. Z výzkumu realizovaného v roce 2010 společností GAC vyplývá, že romské děti ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí mají nižší šance na získání kvalitního vzdělání a v průběhu školní docházky vykazují ve srovnání s ostatními žáky nižší školní úspěšnost, která jim znemožňuje další studium na střední a vysoké škole, což negativně ovlivňuje i jejich budoucí pracovní kariéru. Mezi nezanedbatelné důvody pro školní neúspěšnost romských žáků na základních školách řadíme absenci předškolního vzdělávání, nedostatečnou participaci rodičů dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí na vzdělávacím procesu, jazykovou bariéru (romský etnolekt češtiny). Na základě zkušeností z minulých let se jako problémový jev proces diagnostiky speciálních vzdělávacích potřeb žáků.

Dalším problémem vyskytujícím se v souvislosti se sociálně vyloučenými lokalitami je velká koncentrace romských dětí na tzv. spádových školách sociálně vyloučených lokalit. Jedná se

o školy, které jsou často v blízkosti vyloučených lokalit a vzhledem ke své lokalizaci jsou jejími žáky často ve velké většině jen romské děti. Dochází tím k vyčlenění romských dětí z klasických tříd a jejich vzdělávání v těchto školách jim i ostatním žákům znesnadňuje vzájemný kontakt, což má negativní dopad na jejich připravenost pro budoucí společné soužití (zvýšuje riziko nedůvěry, šíření předsudků a xenofobie mezi oběma skupinami).

Zásadní oblastí pro zlepšení situace romských žáků je multikulturní výchova, která je již součástí Rámcového vzdělávacího programu pro základní školy a jejímž cílem je zprostředkovat žákům poznání vlastního kulturního zakotvení, ale i porozumění odlišným kulturám, rozvoj smyslu pro spravedlnost, solidaritu a toleranci. Vláda ČR již učinila kroky k vyrovnání šancí romských dětí ve vzdělávacím procesu a řadu let rozvíjí i financuje inkluzivní opatření, přesto však nedochází k zastavení mezigeneračního přenosu nízké vzdělanostní úrovně v romských komunitách, kdy je mezi Romy stále nízký počet středoškolsky a vysokoškolsky vzdělaných osob. Záměrem vlády je nadále pokračovat v rozvoji a v realizaci vyrovnávacích opatření v oblasti vzdělávání tak, aby došlo ke zvýšení celkové vzdělanostní úrovně Romů.

4.1.1. Oblast vzdělávání a rovného přístupu ke vzdělávání na území Moravskoslezského kraje

K dosažení tohoto cíle do velké míry napomáhá stávající školská legislativa. Kraj přispívá v součinnosti s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy a se zřizovateli škol k vy-

rovnávání nerovností v oblasti přístupu ke vzdělávání v kraji, což je deklarováno v **Dlouhodobém záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Moravskoslezského kraje 2008** (dále „Dlouhodobý záměr MSK“), v cíli č. 5 Rovné příležitosti v přístupu ke vzdělávání. Vytváření podmínek pro vyrovnávání nerovností v přístupu ke vzdělávání. Kraj zajišťuje součinnost Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy se zřizovateli škol k vyrovnávání nerovností, podpoře rovných příležitostí v přístupu ke vzdělávání a k řešení národnostních a etnických specifik v kraji. V oblasti podpory dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami, národnostního školství, multikulturní výchovy a vzdělávání, podpory a integrace romských žáků je kraj připraven aktivně usilovat o plnění strategie rozvoje „Rovnost příležitostí ke vzdělávání v návaznosti na priority dlouhodobého záměru České republiky.

Kraj podporuje cíle Dlouhodobého záměru vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy České republiky vyplývající ze strategického směru **„Zajišťování rovnosti příležitostí ke vzdělávání“, opatření 2. 5. 1 Podpora dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami:**

- vzdělávání dětí a žáků se sociálním znevýhodněním,
- podpora integrace romských žáků do majoritních školních kolektivů,
- vzdělávání pedagogických pracovníků k problematice dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami,
- zvyšování odborné kvalifikace asistentů pedagoga.

4.1.2. Rozvoj a zavádění modelu inkluzivního vzdělávání

Rozvoj a zavádění modelu inkluzivního vzdělávání dokládá zapojení škol Moravskoslezského kraje do rozvojového programu vyhlášeného na podporu škol, které realizují inkluzivní vzdělávání a vzdělávání dětí a žáků se sociokulturním znevýhodněním Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen „MŠMT“). Základním dokumentem pro zavádění inkluzivního vzdělávání je Akční plán Dekády, jehož základním úkolem je realizace včasné péče o děti ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí.

V Moravskoslezském kraji od roku 2009 působí 2 centra podpory inkluzivního vzdělávání (dále jen „CPIV“). Jedná se o CPIV Karviná a CPIV Opava, navazující na činnost Středisek integrace menšin. Jednotlivá pracoviště CPIV navázala kontakty se školami vybranými ve spolupráci s krajem, nestátními neziskovými organizacemi (dále jen NNO), pedagogicko-psychologickými poradnami ke spolupráci.

Na území kraje dochází k podpoře inkluzivního vzdělávání v rámci Operačního programu Vzdělávání pro konkurenceschopnost, oblasti podpory 1.2, ve kterém je rovněž zahrnuta podpora aktivit pro sociálně znevýhodněné žáky, případně žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Specifickým kritériem, které je bonifikováno, je realizace inkluzivního vzdělávání v rámci aktivit projektu.

4.1.3. Oblast včasné péče a předškolní výchovy

Klíčovou oblastí v rámci problematiky vzdělávání příslušníků romských komunit je oblast včasné péče a předškolní výchovy. Děti žijící v podmínkách sociálního vyloučení často nemají patřičné znalosti a dovednosti nutné pro úspěšné vzdělávání v rámci prvních tříd základních škol. Důležitým nástrojem pro řešení tohoto problému je podpora včasné péče a předškolní výchovy.

Kapacita mateřských škol v kraji je obecně dostatečná, dostupnost pro širokou veřejnost bez potíží, avšak využívání těchto předškolních zařízení romskými rodiči pro své děti je nízké. Romští rodiče často nevyužívají příležitosti využití mateřských škol, a to i přes to, že se děti v posledním roce před zahájením povinné školní docházky podle školského zákona do mateřských škol přijímají přednostně. Významnou roli v oblasti realizace aktivit napomáhající předškolní přípravě sehrávají nestátní neziskové organizace, které často v rámci realizace svých aktivit napomáhají procesu přípravy dětí ze sociálně vyloučených lokalit na další vzdělávání na základních školách.

Předškolní vzdělávání sociálně znevýhodněných dětí je realizováno i prostřednictvím přípravných tříd základních škol. Přípravné třídy základní školy se naplňují v počtu od 7 do 15 dětí, v případě vyššího zájmu ze strany zákonných zástupců otevírají ředitelé základních škol 2 nebo 3 přípravné třídy.

Na některých základních školách v kraji byly zřízeny přípravné třídy základní školy, které jsou určeny sociálně znevýhodněným dětem v posledním roce před zahájením povinné školní docházky, u kterých je předpoklad, že zařazení do přípravné třídy vyrovná jejich vývoj. Ze zkušeností minulých let vyplývá, že počet dětí vykázaný ve statistických výkazech neodpovídá počtu dětí docházejících do přípravných tříd v následujících měsících. Počet dětí se snižuje z důvodu nepravdivé školní docházky dětí.

Ve školním roce 2009/2010 bylo v Moravskoslezském kraji zřízeno 28 přípravných tříd, ve kterých je vzděláváno celkem 331 dětí. Ve školním roce 2010/2011 bylo v Moravskoslezském kraji zřízeno 27 přípravných tříd, ve kterých je vzděláváno celkem 338 dětí.

4.1.4. Základní vzdělávání

V Moravskoslezském kraji existuje několik základních škol s vysokým podílem romských žáků. Často se jedná o školy, které jsou tzv. spádové pro sociálně vyloučené lokality. Děti a žáci pocházející ze sociokulturně znevýhodněného prostředí zpravidla navštěvují školy nejbližší místu svého bydliště. Školy se v mnoha případech u těchto žáků potýkají s výchovnými problémy, nepravdivou docházkou, sníženou školní úspěšností a následnou profesní orientací. Ke zmírnění uvedených problémů jsou do těchto škol zařazováni asistenti pedagoga a jsou v nich zřizovány přípravné třídy. Konkrétním podmínkám těchto škol jsou přizpůsobovány také vytvářené školní vzdělávací programy. Základní školy, v nichž se vzdělává vyšší procento romských žáků, mají zpravidla informace o historii Romů a jejich kultuře začleněny do školních vzdělávacích programů. Problematika rasismu a xenofobie je součástí rámcového vzdělávacího programu základního vzdělávání.

4.1.4.1. Popis inkluzivních nástrojů využívaných na základních školách v kraji

Inkluzivní vzdělávání dětí, žáků a studentů se sociálním znevýhodněním probíhá ve všech školách s vyšším zastoupením sociálně znevýhodněných žáků a ve školách, v nichž působí asistenti pedagoga pro sociálně znevýhodněné žáky. Podpora těchto škol je také zabezpečována již druhým rokem prostřednictvím Rozvojového programu vyhlášeného na podporu škol, které realizují inkluzivní vzdělávání a vzdělávání dětí a žáků se sociokulturním znevýhodněním, v roce 2009 byla Moravskoslezskému kraji poskytnuta v rámci tohoto programu celková částka ve výši Kč 12. 937. 968 Kč. Tato dotace byla využita dle podmínek dotačního titulu v 18 základních a mateřských školách.

Jedním z důležitých institutů v rámci vzdělávání příslušníků romských komunit je institut asistenta pedagoga pro děti, žáky a studenty se sociálním znevýhodněním (dále jen „asistent pedagoga“). Počet asistentů pedagoga v Moravskoslezském kraji ve školním roce 2008/2009 činil 75 asistentů (asistenti pedagoga působí celkem ve 3 mateřských školách a 38 základních školách). Pro školní rok 2009/2010 byl udělen souhlas se zřízením funkce asistenta pedagoga působícího ve třídách, ve kterých se vzdělávají děti a žáci se sociálním znevýhodněním, 3 mateřským školám a 40 základním školám pro 77 fyzických osob.

Tab. č. 1. Prostředky poskytované školám ze státního rozpočtu prostřednictvím krajských úřadů

Rok	Počet asistentů pedagoga na MŠ	Počet asistentů pedagoga na ZŠ	Počet asistentů pedagoga na SŠ	Výše schválené účelové dotace ze strany MŠMT na rok 2009	Výše dotační podpory programu ze strany kraje
2009	5	70	0	13 037 871 Kč	2 591 000 Kč
2010	3	75	0	12 602 487 Kč	3 860 000 Kč

Jako pozitivní lze hodnotit provázanost základního vzdělávání s mimoškolními aktivitami ve formě např. dalších vzdělávacích či obecně rozvojových aktivit. V rámci spolupráce některých základních škol a neziskových organizací realizujících aktivity ve prospěch příslušníků romských komunit dochází k realizaci doučování dětí buď v prostorách jednotlivých organizací nebo přímo v domácnostech dětí.

Jedním z hlavních negativních jevů ovlivňujících úroveň dosaženého vzdělání je předčasný odchod sociálně znevýhodněných žáků z procesu vzdělávání. Jedná se o velmi závažný jev, který negativně ovlivňuje možnosti jejich následného uplatnění na trhu práce. Předčasným odchodem zde rozumíme hlavně absenci pokračování ve vzdělávání po absolvování základní školní docházky. Žáci, kteří dále nepokračují v dalším vzdělání, tak nedosahují do budoucna dostatečné kvalifikace potřebné k získání plnohodnotného zaměstnání. Mezi nejčastější příčiny tohoto jevu v romských komunitách patří nedostatečný důraz na důležitost vzdělávání v rámci primárních rodin žáků. V poslední době však můžeme na základě informací romských poradců obcí s rozšířenou působností pozorovat postupnou zlepšující se tendenci hlavně u mladých rodin, které si důležitost kvalitního vzdělání začínají více

uvědomovat a kladou na ně také důraz u svých dětí. Dalším negativním jevem ovlivňující kvalitu vzdělávání jsou odchody romských rodin do zahraničí, kdy dochází k přerušení školní výuky u dětí, které vyjíždějí do zahraničí s rodiči. V případě, že v zahraničí nedojde k pokračování ve vzdělávání, mají tyto děti při návratu zpět do České republiky problémy v úspěšném navázání na vzdělávání a bývají často přefazeny do nižšího ročníku, což mívá za následek pozdější nedokončení základního vzdělání.

4.1.5. Středoškolské vzdělávání

Další z prioritních oblastí v rámci vzdělávání je podpora středoškolského vzdělávání. Podporu romským žákům ve středních školách poskytuje dotace z programu MŠMT „Podpora romských žáků středních škol“ (viz údaje v níže uvedené tabulce).

Tab. č. 2. Podpora romských žáků středních škol v letech 2009 a 2010

Rok	Počet škol	Poskytnutá finanční částka
2009	34	1 033 900 Kč
2010	27	848 600 Kč

Jednou z možností dosažení středoškolského vzdělání pro žáky ze sociálně znevýhodněného prostředí je studium oboru „Pedagogika pro asistenty ve školství“. Jedná se o dvoustupňové dálkové studium, v jehož prvním stupni uchazeči, kteří splnili povinnou školní docházku, mohou získat ve dvouletém studijním programu 75-31-J/001 Pedagogika pro asistenty ve školství střední vzdělání ukončené závěrečnou zkouškou. Po úspěšném ukončení tohoto dvouletého programu pokračuje většina jeho absolventů (cca 60 %) v dálkovém tříletém studiu oboru 75-1-M/010 Pedagogika pro asistenty ve školství, který je ukončen maturitní zkouškou.

4.2. Problematika bydlení ve vztahu k sociálně vyloučeným romským komunitám

Jak vyplývá z Koncepce, společným cílem státu i obcí v rámci integrace příslušníků romských komunit by měla být revitalizace tzv. deprivovaných území, v nichž příslušníci romských komunit žijí, vytvoření podmínek pro sociální inkluzi obyvatel tohoto prostoru a prevence vzniku dalších vyloučených lokalit. Řešení problematiky sociálního vyloučení vyžaduje komplexní přístup a aktivní zapojení orgánů působících na všech úrovních veřejné správy společně s těmi, pro které jsou programy sociální inkluze určeny. Dobrou praxí, kterou již realizovala řada měst na celém území ČR, je vytvoření integrovaných plánů rozvoje města (dále jen „IPRM“), jejichž prostřednictvím lze nastartovat revitalizaci vyloučených území. V IPRM by měly být zastoupeny jak investiční, tak i neinvestiční projekty zaměřené na stabilizaci socioekonomické situace místních obyvatel.

Dobrou praxí na lokální úrovni je zakomponovat do integrovaných plánů rozvoje města prostupný systém sociálního bydlení, který zohledňuje specifické potřeby potřebných nájemníků i úroveň jejich schopností najít si a udržet bydlení na otevřeném trhu s byty.

Součástí pronájmu bytu by měla být široká nabídka nebo přímo podmínka využívání podpůrných sociálních služeb, jejichž účelem je stabilizace socioekonomické situace domácnosti nájemníků, zajištění rozvojových vzdělávacích a volnočasových aktivit pro rodiny s dětmi a služeb pro potřebné nájemníky, zaměřených na rozvoj dovedností, které jsou klíčové pro oblast bydlení, aby byli klienti v budoucnu schopni si sami najít a udržet bydlení na otevřeném trhu s byty.

Jednou z bariér k získání kvalitního bydlení je u sociálně vyloučených obyvatel také chudoba. Koncept sociálního bydlení dlouhodobě rozvíjí Ministerstvo pro místní rozvoj. V srpnu 2009 bylo usnesením vlády č. 1113 ze dne 31. srpna 2009 schváleno nařízení vlády č. 333/2009 Sb., o podmínkách použití prostředků Státního fondu rozvoje bydlení ke krytí části nákladů spojených s výstavbou sociálních bytů formou dotace právníkům a fyzickým osobám, které rozpracovává oblast sociálního bydlení, zejména podmínky přidělování dotací. Nařízení rovněž vymezuje cílovou skupinu tohoto opatření, kdy hlavním kritériem pro uzavření nájemní smlouvy k sociálnímu bytu je hranice příjmu domácnosti, případně zhodnocení přítomnosti jiných handicapů.

Pozitivním přínosem je skutečnost, že nařízení vlády otevřelo prostor pro realizaci opatření kromě obcí i dalším investorům, takže příjemcem dotace a následně poskytovatelem sociálního bydlení může být jakákoli právnická nebo fyzická osoba. Kromě dotací na výstavbu sociálních bytů, které bude poskytovat Státní fond rozvoje bydlení podle nového nařízení vlády, poskytuje Ministerstvo pro místní rozvoj také dotace na výstavbu v rámci podprogramu Podpora výstavby podporovaných bytů. Podporované byty jsou určeny k sociálnímu bydlení osob, které mají ztížený přístup k bydlení nejen z důvodů nízkých příjmů, ale také z důvodů dalších zdravotních a sociálních handicapů, na něž je kladen větší důraz než na pouhý nedostatek příjmu.

4.2.1. Problematika bydlení na území Moravskoslezského kraje

Sociálně vyloučené lokality existují na území řady měst Moravskoslezského kraje. Někdy se jedná jen o jednotlivé domy, kde žije několik jednotlivců či rodin, jindy o celé městské části, čítající několik stovek obyvatel. Hranice těchto lokalit mohou být jen symbolické „špatná adresa“, nebo skutečné, dané rozsahem příslušného území.

Strategie respektuje skutečnost, že sociální vyloučení v České republice není jen problémem romské komunity. Respektuje však i skutečnost, že každé etnikum, tedy i romské má své specifické problémy, které je nutné monitorovat a řešit specifickými nástroji, než jsou běžné u občanů majoritní společnosti. Sociální vyloučení postihuje pouze část romského etnika. Porovnáme-li počet osob žijících ve sledovaných sociálně vyloučených lokalitách s odhadovaným počtem Romů v ČR, zjistíme, že se jedná zhruba o 30 až 40 % této populace. Tento fakt ukazuje, že se Romové, pokud k tomu mají podmínky, dokážou včlenit do většinové společnosti.

Podle Analýzy sociálně vyloučených lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v těchto oblastech, kterou realizovala společnost Gabal&Consulting (dále jen G&C) v roce 2006, exis-

tuje na území Moravskoslezského kraje cca 20 sociálně vyloučených a sociálním vyloučením ohrožených romských lokalit (deprivovaných území), v nichž žije více než 18 000 obyvatel. Tato studie byla realizována na území obcí s rozšířenou působností kraje, nebyly do ní zahrnuty obce s pověřeným obecním úřadem a obce s obecním úřadem. Je potřeba upozornit na skutečnost, že zhruba 35 % z těchto lokalit vzniklo v posledních deseti letech. Studie konstatuje, že i když je úroveň jednotlivých lokalit různá, ve většině případů jsou životní podmínky v nich kvalitativně výrazně horší, než je běžný standard v ČR.

Na základě článku 47 Nařízení komise (ES) č. 1828/2006 definovalo Ministerstvo pro místní rozvoj deprivované území v materiálu přijatém Usnesením vlády ČR č. 883 ze dne 13. srpna 2007 - Metodický pokyn k hlavním zásadám pro přípravu, hodnocení a schvalování Integrovaného plánu rozvoje města (IPRM). Kritéria pro výběr tzv. deprivovaného území vykazují ve vztahu k průměrným hodnotám města nebo v regionálním kontextu nepříznivé hodnoty u minimálně tří z následujících ukazatelů:

a) chudoba a vyloučení

Pilířem sociálního systému v ČR je solidarita. Bohatí jsou solidární k chudým, zdraví k nemocným atd. Významnou skupinou, která je postižena nebo ohrožena chudobou, zůstává část romské populace žijící v podmínkách sociálního vyloučení na deprivovaných územích. Sociální systém je nastaven pro překlenutí krátkodobé obtížné životní situace, přičemž sociálně vyloučení občané žijí v této situaci dlouhodobě nebo také často trvale.

b) zvýšená nezaměstnanost

Míra nezaměstnanosti Romů žijících v těchto lokalitách se pohybuje zpravidla kolem 90 %. Dlouhotrvající sociální vyloučení se projevuje rezignací na hledání pracovního místa, zpasivněním až apatií a vytvářením alternativních životních strategií, pomocí kterých si dlouhodobě nezaměstnaní zajišťují finanční prostředky na vlastní obživu. Jedná se v první řadě o vznik faktické závislosti na sociálních dávkách, o zadlužování, práci na černo apod. Tento životní styl a s ním spojené jevy (podceňování významu vzdělání a práce za mzdu, orientace na přítomnost aj.), se v prostředí sociálně vyloučené lokality postupně upevňují a mezigeneračně reprodukují. Negativní dopady dlouhodobé nezaměstnanosti na psychiku a způsob života lidí v deprivovaných územích, jsou nepochybně klíčovým problémem, který vede k prohloubení sociálního vyloučení.

c) environmentální ukazatele (např. zvýšená zátěž na životní prostředí)

V sociálně vyloučených lokalitách dochází k častému přestěhovávaní, vystěhovávaní a sestěhovávaní osob z různých rodinných svazků a klanů. Nadměrný pohyb těchto osob vede mj. k nadměrné produkci domovního odpadu, který není dostatečným způsobem likvidován. Četnost svozů komunálního odpadu neodpovídá jeho produkci. Časté jsou také případy neplacení poplatků za odvoz komunálního odpadu. Neodvezený, volně pohozený odpad se hromadí na nejrůznějších místech. Vznikají černé skládky, k jejichž růstu anonymně přispívají i obyvatelé z jiných částí obce. Kvůli sběru a prodeji druhotných surovin se na veřejných prostranstvích rozebírají vraky aut a shromažďuje odpad z jiných částí města.

d) nízká vybavenost veřejnými službami

Většina sociálně vyloučených lokalit leží v okrajových částech měst a obcí. Často v nich nejsou ani základní služby občanské vybavenosti (obchod s potravinami, spotřebním zbožím, drogistickým zbožím, není zajištěna dostupná lékařská péče, lékařské služby) a další služby potřebné k zajištění přijatelné životní úrovně. Také úřady a instituce státní správy a samosprávy bývají umístěny v centrech měst.

e) nízká úroveň ekonomické aktivity

Ke vzniku sociálně vyloučených lokalit často přispívá vysoká koncentrace občanů na území se starou, nevyhovující zástavbou, nebo např. do bývalých vojenských kasáren či případně do nefunkčních průmyslových zón. Tato území mají většinou dožívající, špatně udržovanou infrastrukturu. Pro podnikatelské aktivity, které by napomohly ke zvyšování úrovně ekonomické aktivity v nich nejsou příznivé podmínky. Jejich osídlování sociálně vyloučeným, nejen romským obyvatelstvem zájem o podnikání a o investice do budov nebo do areálů dále snižuje.

f) významné ekonomické a sociální potíže

V sociálně vyloučených lokalitách často žijí lidé, kteří ve svém životě nikdy nebyli zapojeni do pracovního procesu. Je nejvýš pravděpodobné, že život bez práce se i pro děti, které vychovávají, stane zcela přirozenou normou. Pro život v podmínkách sociálního vyloučení je typická tzv. velkorodinná solidarita, která znamená na jedné straně pro sociálně vyloučené vysokou garanci pomoci, na straně druhé povinnosti k ní. Ty oslabují motivaci k osobnímu individuálnímu vzestupu. Vazba na rodinnou solidaritu a neúčast v dlouhodobých sociálních redistribučních systémech (např. v nemocenském a důchodovém pojištění) při práci načerno ohrožuje budoucnost sociálně vyloučených těžko řešitelnou chudobou. Špatná životní situace sociálně vyloučených Romů velkorodinné vazby podporuje, posiluje jejich význam jako nástroje potenciální pomoci v nouzi a zároveň jim znemožňuje, aby se z těchto vazeb vymanili. Stav sociálně vyloučených lokalit vyvolává u majoritní populace negativní postoje vůči jejich obyvatelům, lokality se stávají ghety. Mezilidské vztahy se vyhrocují a přecházejí až k projevům xenofobie a rasismu. Je potřeba počítat také se skutečností, že převážná většina občanů nechce Romy za sousedy. Zpráva z výzkumu Ministerstva vnitra „Zmapování postojů veřejnosti v České republice k pravicově extremistickým, rasistickým a xenofobiím myšlenkám a jejich šířitelů s ohledem na integraci menšin a cizinců“, realizovaného v roce 2010 tuto skutečnost potvrzuje.

g) významný počet přistěhovalců, etnických skupin, menšin nebo uprchlíků

Jak vyplývá z Analýzy sociálně vyloučených lokalit žije ve vyloučených lokalitách vysoký počet Romů. Současně si je třeba uvědomit, že zdaleka ne všichni sociálně vyloučení Romové žijí v sociálně vyloučených lokalitách. Vzhledem ke skutečnosti, že mnozí Romové žijí plně integrováni do společnosti, je v neposlední řadě třeba zdůraznit, že není možné klást rovnítko mezi pojmy „Rom“ a „sociálně vyloučený“.

h) nízká úroveň vzdělání

Na vysoké nezaměstnanosti obyvatel sociálně vyloučených lokalit se významným způsobem podílí nízká úroveň jejich vzdělání a profesní kvalifikace. Lidé žijící v těchto lokalitách význam vzdělání většinou nedoceňují. Nezáměr o vzdělání se projevuje i ve výchově dětí a je primární příčinou jejich neúspěšnosti ve školách.

i) vysoká kriminalita a delikvence

Se sociálním vyloučením souvisí zvýšený výskyt rizikových forem chování. Mezi tyto formy chování patří předlužení, zvýšená kriminalita, gamblerství, zneužívání návykovými látkami, abúzus alkoholu, záškoláctví apod.

4.2.2. Jednotlivé aktivity, které jsou realizovány v oblasti kultivace sociálně vyloučených lokalit a bydlení na území kraje

Nástrojem vhodným pro realizaci a financování komplexních programů sociální inkluze ve vyloučených lokalitách na území měst s více než 20 tisíci obyvatel jsou **Integrované plány rozvoje měst (IPRM)**. Tyto plány, jsou zpracovány podle schválené metodiky, umožní čerpání potřebných finančních prostředků z fondů EU prostřednictvím Integrovaného operačního programu (IOP).

Pro využití této možnosti je třeba zajistit, aby v rámci IOP byla oblast intervence 5. 2. c. v maximální možné míře využita k financování vybraných pilotních projektů v sociálně vyloučených lokalitách. Ve městech na území Moravskoslezského kraje se jedná o Karvinou, Orlovou a Ostravu.

PŘÍKLADY DOBRÉ PRAXE

Ostrava, Centrom o. s.

Občanské sdružení Centrom realizuje na území kraje projekt „Bydlení s doprovodným sociálním programem“. Sdružení vytvořilo tzv. třístupňový oboustranně přístupný model bydlení, kdy třetí stupeň bydlení označuje stav, kdy nájemci bydlí v nevyhovujících podmínkách v bytech na ubytovnách, v neoprávněně obývaných prostorách nebo jsou bez přístřeší. V rámci aktivit projektu je jim nabídnut druhý stupeň, bydlení s podnájemní smlouvou a také se s mlouvou o poskytování sociálních služeb. Pokud se nájemce v programu osvědčí, přestupuje do bydlení prvního stupně v němž bydlí první rok ještě s podnájemní smlouvou s příslibem vlastní nájemní smlouvy. V tomto stupni jsou již klientům nabízeny služby omezeně. Byty, které jsou nájemcům poskytnuty, jsou v majetku samosprávy či soukromého pronajímatele.

Bruntál, Liga o. s.

Občanské sdružení Liga poskytuje své aktivity na území města Bruntál. V současné době realizuje projekt „Správa bytů“, kde prostřednictvím komunitní práce realizuje spravování domů. Cílem projektu bytové správy bylo vytvoření společenství nájemníků, které bude zajišťovat správu domů a bytů prostřednictvím občanského sdružení způsobem, který si

sami obyvatelé pomohou vytvořit. Součástí projektu bylo také vytvoření „samosprávných orgánů“, ve kterých mají nájemníci své zástupce. LIGA o. s. předložila nájemníkům nové nájemní smlouvy, s každou rodinou se analyzovaly dluhy a příjmy a způsoby splácení, byla vytvořena metodika pro kontrolu vybavení bytů a společných prostor, zastaven odběr černé energie, a došlo k vybudování Komunitního centra, které romským rodinám zlepšilo a zpřístupnilo sociální práci.

Diecézní charita ostravsko-opavská – Vesnička soužití

Vesnička soužití je komplexním sociálním projektem a zároveň organizačním střediskem církevní organizace Diecézní charity ostravsko-opavské (dále jen „DCHOO“). Její vedoucí je přímo podřízen řediteli DCHOO. Aktivitu realizovanou v rámci činnosti Vesničky soužití je rozdělena na aktivity zaměřené na správu bytového fondu, jehož majitelem je DCHOO, a na aktivity zaměřené na poskytování sociálních služeb poskytovaných klientům v Komunitním centru Vesničky soužití na základě registrace těchto služeb dle zákona č. 108/2008 Sb. o sociálních službách. V rámci realizace projektu došlo k výstavbě 30 bytových jednotek společně s komunitním centrem v městském obvodu města Ostravy Slezská Ostrava. V rámci realizace aktivit projektu dochází k uskutečnění dlouhodobého dobrovolného soužití romských občanů se zástupci majoritní společnosti na základě vzájemného respektu a spolupráce. Projekt poskytuje služby občanům Ostravy – Muglinova, Hrušova a přilehlé lokality Liščina.

4.2.3. Možnosti řešení současného stavu sociálně vyloučených lokalit

V případě průmyslových brownfieldů se stát přihlásil k odpovědnosti za „staré ekologické zátěže“ a finanční podporou jejich likvidace projevil účinný zájem o nové využití těchto území. Sociálně vyloučené lokality jsou ve své podstatě často obydlené urbánní brownfieldy se „sociální zátěží“ tohoto území. Je potřeba účinným způsobem iniciovat jejich navrácení do standardně fungujících urbánních struktur. Opakování postupů a opatření, které se již ukázaly jako neúčinné, by bylo pouze ztrátou času, energie a finančních prostředků. Naději na úspěch má pouze přístup, který uplatní nové, dosud přehlížené či opomíjené postupy a opatření, postupy, které budou komplexní, vytrvalé a důsledné.

Vzhledem k charakteru uvedené problematiky a finanční náročnosti se jako jedno z mnoha řešení jeví tzv. projekty PPP. Zkratkou PPP označujeme aktivity realizované v rámci partnerství veřejného a soukromého sektoru (angl. zkratka Public Private Partnership). Zpravidla se tímto způsobem provádí výstavba či rekonstrukce nemovitostí, na něž veřejná správa nemá v daném čase dostatek finančních zdrojů. V praxi by se mohlo jednat o propojení soukromých finančních prostředků s garancí státu a iniciace konkrétních aktivit ze strany obce.

Programy z oblasti bydlení a bytové politiky by měly být dále zaměřeny jednak na vytvoření dostatečné nabídky nájemních (sociálních) bytů mimo vyloučené lokality pro ty rodiny, které chtějí z lokality odejít a jsou schopné žít samostatně mezi většinovým obyvatelstvem a jednak na aktivity, které umožní alespoň částečnou revitalizaci sociálně vyloučených lokalit ve spolupráci s těmi, kteří s úrovní svého bydlení nejsou spokojeni.

Programy revitalizace sociálně vyloučených lokalit by měly vycházet z podmínek a možností dané lokality. Jejich základem by měla být sociologická studie ukazující sociální rozvrstvení obyvatel lokality a úroveň jejich ochoty zlepšit si vlastním přičiněním svůj životní standard. Revitalizace by měla začít ve vybrané části lokality a měla by probíhat na základě smluv o právech a povinnostech rodin, které se do programu zapojí.

Zvýšení nabídky vhodného bydlení mimo vyloučené lokality by měly umožnit nové programy připravované na úseku státní bytové politiky:

- a) podpora výstavby nájemních bytů (dotační titul MMR Podpora podporovaných bytů),
- b) podpora výstavby tzv. sociálního bydlení, v souladu s Nařízením Evropského parlamentu a Rady č. 437/2010,
- c) kompenzace části nákladů (garance vzniklých škod) vlastníkům bytových domů, kteří nabídnou byty k využití pro sociální bydlení jako tzv. službu obecného hospodářského zájmu v souladu s předpisy EU.

4.3. Problematika zaměstnanosti ve vztahu k sociálně vyloučeným příslušníkům romských komunit Moravskoslezského kraje

Moravskoslezský kraj patří dlouhodobě ke krajům s vyšší mírou nezaměstnanosti. K 30. listopadu 2010 činila míra registrované nezaměstnanosti v Moravskoslezském kraji 11,33 %, celorepubliková míra registrované nezaměstnanosti byla k témuž datu 7,2 %. K 30. září 2010 bylo v Moravskoslezském kraji evidováno celkem 76 146 neumístěných uchazečů o zaměstnání. Celkem 38 479 z tohoto počtu tvořily ženy.

Výzkumy v oblasti zaměstnanosti dokládají nerovné postavení Romů na trhu práce ve srovnání s většinovou populací. Dlouhodobá a opakovaná nezaměstnanost Romů vyplývá nejčastěji např. z nesouladu mezi požadavky současných zaměstnavatelů a úrovní profesní kvalifikace znevýhodněných Romů či z nedostatku pracovních příležitostí na otevřeném trhu práce. Znevýhodnění Romové jsou vytlačováni na sekundární trh práce, kde získávají nestabilní pracovní příležitosti často bez pracovního kontraktu.

Nezaměstnanost Romů nepřináší negativní dopady jen pro jednotlivce, ale představuje i velké ekonomické ztráty pro národní hospodářství a ztrátu lidského kapitálu, který by za jiných podmínek mohl být využit ve prospěch produktivity. Výdaje státu spojené s nezaměstnanou

skupinou následně snižují společenskou pozici Romů a ohrožují celkovou společenskou soudržnost.

4.3.1. Expertní studie Světové banky a kanceláře Rady vlády pro záležitosti romské komunity „Česká republika: Šance na zvýšení zaměstnanosti Romů“

Nezaměstnanost Romů představuje velké ekonomické ztráty pro stát spojené s chybějícími daňovými příjmy a s vyššími výdaji na sociální dávky. Experti Světové banky uvádějí, že kvůli ní dosáhla v roce 2008 v ČR ztráta v oblasti produktivity výše 9,7 mld. Kč (365 mil.). Výzkum Světové banky „Šance na zlepšení zaměstnanosti Romů“ ve sledovaných lokalitách dokládá, že v roce 2008:

- a) pouhých 27 % Romů v produktivním věku mělo zaměstnání ve srovnání s celostátním průměrem, kde mělo zaměstnání 66 % ekonomicky aktivních obyvatel; dalších 12 % Romů mělo pouze příležitostná zaměstnání;
- b) romské ženy v nejproduktivnějším věku participují na trhu práce méně (32 %) ve srovnání s celkovým podílem českých žen (62 %);
- c) romští muži v nejproduktivnějším věku jsou rovněž méně ekonomicky aktivní, pouze 63 % romských mužů je součástí pracovní síly, zatímco mezi českými muži tento podíl tvoří 95 %;
- d) 42 % romské mládeže ve věku 15–24 let včasně vstupuje na trh práce ve srovnání s celostátním průměrem, kde je ekonomicky aktivních 32 % mládeže;
- e) starší Romové ve věku 55–64 let naopak převyšují svůj český protějšek v ekonomické aktivitě o 2 %, pravděpodobně z důvodu, že nesplňují podmínky nároku na starobní důchod;
- f) intervence vlády v oblasti situace na trhu práce vyžaduje zásahy směřující k odstranění strukturálních i individuálně podmíněných bariér;
- g) za tímto účelem vláda rozvíjí a využívá vyrovnávací postupy formou cílené asistence, jejichž prostřednictvím chce umožnit znevýhodněným Romům získat a udržet si pracovní místo.

Na základě kvalifikovaných odhadů můžeme říci, že se nezaměstnanost příslušníků romských komunit žijících v sociálně vyloučených lokalitách na území Moravskoslezského kraje pohybuje kolem 80 %.

4.4. Zdravotní péče ve vztahu k sociálně vyloučeným romským komunitám

V rámci grantových projektů Ministerstva zdravotnictví byla v letech 1999–2001 prováděna Studie zdravotního stavu romské populace, která upozornila na některé specifické zdravotní problémy, které mohou mít souvislost s životním stylem, se vztahem k vlastnímu zdraví jako hodnotě i se sociálním postavením a stupněm vzdělání. Součástí studie bylo šetření v komunitách a šetření mezi zdravotnickými pracovníky, především praktickými lékaři pro dospělé, praktickými lékaři pro děti a dorost a pracovníky dětských oddělení nemocnic, kteří se dle svých vlastních zkušeností vyjadřovali k problémům zdraví romské populace. Z šetření vyplynul závěr, že v dostupnosti zdravotní péče a kvalitě při jejím poskytování romským občanům a občanům většinové populace není rozdíl, ale že je nutné věnovat zvýšenou pozornost primární i sekundární prevenci.

V roce 2009 byl na území České republiky realizován výzkum zaměřující se analýzu sociální a zdravotní situace romské populace v České republice. Analýza byla vypracována v rámci evropského projektu „Zdraví a romská populace“, který byl koordinován španělskou nadací Fundación Secretariado Gitano v 7 evropských zemích. Výsledkem této analýzy byla Národní Zpráva 2009 Romská populace a zdraví Česká republika (dále jen „Zpráva“). Z hlavních zjištění vyplývající ze Zprávy je patrné, že se zdravotní situace Romů jeví v datech výzkumu poměrně příznivě. Naznačují to jak subjektivní pocity samotných Romů, kteří byla respondenty výzkumu, tak údaje o chorobách a diagnostikovaných zdravotních problémech. Kvalita zdravotního stavu příslušníků romských komunit však souvisí také s životním stylem a zdravotním chováním Romů. Život v sociálně vyloučených lokalitách sebou přináší díky výše popsaným rizikům spojených např. s bydlením celou řadu negativních faktorů, které mají negativní dopad na zdravotní stav obyvatel těchto lokalit.

4.4.1. Popis aktuální situace na území kraje s ohledem na rizikové faktory ohrožující zdravotní stav obyvatel sociálně vyloučených lokalit

Kvalitu zdraví příslušníků sociálně vyloučených romských komunit ovlivňuje řada přidružených problémů, jako je kvalita a dostupnost bydlení v obydlích, které jsou často ve špatném stavebním i technickém stavu, kde se v hojné míře vyskytuje vlhkost, plísně a různé přenašeči chorob ve formě drobného hmyzu apod. Řešení těchto problémů je velmi problematické hned z několika důvodů. Často dochází k problémům se součinností s jednotlivými obyvateli lokalit, kteří ne vždy spolupracují dle pokynů.

Zvyšuje se počet rodin žijících na nízké sociokulturní úrovni, jež podceňují zdravotní péči o děti ve formě preventivních prohlídek, očkování, rehabilitace, správné výživy, podceňování přenosných nemocí apod. Případy, kdy matky v těhotenství nenavštěvují pravidelně (či vůbec nenavštěvují) perinatální poradnu, nejsou ojedinělé. Uvedené jevy mají neblahý

vliv na vývoj dětí. Zmiňovaný jev se snad v největší míře týká mladých matek, které samy vyrůstaly v dysfunkčních rodinách, jsou absolutkami zvláštních škol, případně propuštěny z dětských domovů a výchovných ústavů, nemají kvalitní širší rodinné zázemí.

V sociálně vyloučených lokalitách je také zvýšeno riziko šíření infekčních chorob. K šíření infekčních chorob přispívají společná sociální zařízení, chybějící koupelny v bytech nízké bytové kategorie stejně jako sdílení malých prostor větším počtem osob. Výskyt nemocí podporuje i stres způsobený každodenními starostmi v důsledku vlivu sociálního vyloučení na životní situace romských rodin. Zdravotní stav obyvatel sociálně vyloučených romských lokalit ovlivňují rizikové formy chování, které se ve vyloučených lokalitách objevují. Jedná se např. o užívání drog či alkoholismus.

Zlepšení zdravotní situace vyloučených příslušníků romských komunit vyžaduje komplexní přístup a využití vzájemně provázané zdravotní, bytové a sociální politiky. Na úrovni Ministerstva zdravotnictví České republiky jsou vytvářeny programy, které v minulých letech mapovaly situaci zdravotního stavu zvláště v romské komunitě a vytvořily některé pilotní projekty zaměřené na zlepšení zdravotního stavu romské komunity s akcentem na dětskou populaci.

4.4.2. Jednotlivé aktivity, které jsou na území kraje realizovány

Na území kraje jsou v rámci aktivit zaměřených na mapování a zlepšování zdravotního stavu příslušníků romských komunit realizovány dvě aktivity, které pozitivně přispívají k řešení negativních následků sociálního vyloučení s ohledem na zdravotní stav příslušníků romských komunit.

Zdravotně sociální pomocník

Na území města Ostravy byl vytvořen projekt zaměřený na zřízení pozice zdravotně sociálního asistenta. Hlavní pracovní náplní je úzká spolupráce především s pediatrií ve spádových oblastech, pomoc klientům při zlepšení docházky na očkování, kontrola dodržování léčebného režimu, pomoc při hledání lékaře či v poslední době častém „přeregistrování“ klientů k pojišťovně, která nabízí buď finanční hotovost nebo materiální odměny, spolupráce s hygienickou stanicí při výskytu hepatitidy A, B, i C, ale také při výskytu TBC. Postupem času se v rámci pokračování projektu podařilo např. dosáhnout 99% proočkovanosti pacientů proti obrně. Došlo také k výraznému zvýšení docházky k preventivnímu vyšetření. Zkušenosti a poznatky v rámci realizace projektu byly využity při vytvoření národního projektu zdravotně sociálních pomocníků. V dalších letech byl projekt zaměřen hlavně na preventivní programy týkající se výživy a kojení. Nedílnou součástí projektu je také pomoc při prevenci drogové závislosti, kde je snaha spolupracovat se všemi zainteresovanými subjekty na území města Ostravy. Ve spolupráci s pracovníky Zdravotně sociální fakulty Ostravské univerzity byl vytvořen studijní program, který má zvýšit kvalitu poskytované péče ze strany zdravotních pomocníků. Od roku 2009 došlo k výškolení dalších terénních pracovníků v rámci projektu občanského sdružení Centrom „Sloučení odbornosti terénní pracovníků a zdravotně sociální pracov-

ník“. V současné době pracuje na území města Ostravy dalších 5 pracovníků. Vzhledem k dlouhodobému trvání projektu se podařilo funkci zdravotně sociálního pomocníka začlenit do povědomí nejen romské komunity, ale i do povědomí zdravotnických pracovníků.

Zdravotně sociální pomoc v Moravskoslezském kraji

V roce 2005 začala brněnská organizace Drom realizovat na území Moravskoslezského kraje projekt Sastipen – zdravotně sociální pomocníci. V současné době působící zdravotně sociální pomocníci na území kraje ve městech Bruntál a Karviná.

Role zdravotně sociálních pomocníků spočívá v aktivním vyhledávání osob či skupin, u nichž hrozí ohrožení zdraví, ať už v důsledku rizikového chování, nedostatku informací či nedostupnosti zdravotní péče apod. Jejich práce je zaměřena zejména na péči o těhotné ženy a matky po porodu (výchova ke zdravému životnímu stylu), děti (očkování, preventivní prohlídky), mladé lidi (snížování rizika předčasného rodičovství, prevence zneužívání návykových látek), hygienické podmínky v domácnostech (prevence šíření infekčních onemocnění) a v neposlední řadě by měla vést ke zlepšení komunikace mezi rodiči a lékaři a zdravotníky. Při těchto činnostech sociálně zdravotní pomocníci úzce spolupracují zejména s praktickými lékaři pro děti i dospělé, terénními sociálními pracovníky neziskových organizací i místní samosprávy, sociálními pracovníky, romskými poradci a krajskými koordinátory. V rámci jejich činnosti dochází kromě zmapování situace zdravotního stavu v romských komunitách také k celkovému zlepšení zdravotního stavu příslušníků romských komunit.

4.4.3. Návrhy opatření při řešení otázek souvisejících se zdravotním stavem příslušníků romských komunit žijících na území kraje

Vzhledem k výše uvedeným informacím se jako užitečné jeví zařazení zdravotně – sociálních pomocníků do katalogu prací případně systémové zajištění finančních prostředků na jejich mzdy. V rámci realizaci tohoto opatření je potřeba určit kam tuto funkci zařadit, zda např. do zdravotnických zařízení spadající pod hygienické stanice, nebo na jednotlivé odbory zdravotnictví, nebo do nemocnic. Důležitou součástí práce zdravotně-sociálního pomocníka je také zlepšení jeho spolupráce se zdravotnickým personálem příslušných institucí.

Dalším důležitým krokem je zajištění aktuálních dat vztahujících se k nemocnosti romské komunity, zajištění validních dat o výskytu infekčních chorob a docházení klientů na očkování a odběry.

Při řešení výskytu infekčních chorob v sociálně vyloučených lokalitách se jako velmi pozitivní projevuje spolupráce krajského koordinátora pro romské záležitosti, krajského hygienického koordinátora, místních samospráv, zejména odboru sociálních věcí a zdravotnictví, a v neposlední řadě také spolupráce s nestátními neziskovými organizacemi realizujícími aktivity pro příslušníky romských komunit.

4.5. Rizikové formy chování s ohledem na život v sociálně vyloučených lokalitách na území kraje

Vzhledem ke kumulaci problémů obyvatel sociálně vyloučených lokalit jsou rizikové jevy patrnější v těchto lokalitách více než např. v jiných oblastech. A to jak z hlediska možného páchaní trestné činnosti, tak z hlediska možných obětí trestných činů. Problémem do budoucna je v případě neřešení komplexního souboru problémů sociálně vyloučených lokalit především reálná hrozba zvyšování těchto rizikových jevů. V následujících odstavcích bude následovat zkrácený popis těchto jevů a jejich výskyt tak, jak se vyskytují v sociálně vyloučených lokalitách.

Rizikové formy chování v prostředí romských komunit podmiňuje již samotné prostředí sociálně vyloučených lokalit a zde přítomná vysoká koncentrace sociálně vyloučených obyvatel, kteří se snadno stávají obětí např. lichvářů či poskytovatelů nelegální práce. Ti zneužívají jejich kritickou socioekonomickou situaci, nízké právní povědomí a nedostatek možností legální obživy k vlastnímu prospěchu a obohacení.

Mezi nejzávažnější formy rizikového chování spojeného se životem v sociálně vyloučených lokalitách patří zadlužení a předlužení příslušníků romských komunit, zvýšená kriminalita v těchto lokalitách, riziko ohrožení extremistickými projevy nebo zneužívání a užívání návykových látek. Častá je také závislost na hracích automatech.

4.5.1. Zadlužení a předlužení v romských komunitách

Problematika zadluženosti příslušníků romských komunit žijících v sociálně vyloučených lokalitách kraje se v posledních letech stává čím dál větší hrozbou bránící úspěšnému sociálnímu začlenění obyvatel sociálních lokalit. Sociální pracovníci detekují v kraji stále více rodin, které jsou zadlužené až takovým způsobem, že v současnosti neexistuje nástroj, jak těmto rodinám v dohledném horizontu efektivně pomoci. Zadluženost je jedním z hlavních faktorů bránící především úspěšné integraci na legální trh práce, neboť legální mzda se následně stává předmětem dlouhodobé exekuce. Druhotným efektem je pak rovněž neschopnost řádně hradit stávající závazky, jako je nájem, čímž se rodina dostává do dalších problémů v oblasti bydlení. S oblastí zadluženosti úzce souvisí problematika lichvy.

Sociální vyloučení romských komunit má také svou ekonomickou stránku, která bývá spojována s materiální deprivací a s adaptačními strategiemi zaměřenými na přítomnost. Některé vyloučené romské rodiny řeší hmotnou nouzi častými půjčkami a využíváním nestandardních finančních produktů, což většinou vede ke zvyšující se míře zadluženosti v komunitě. Nedostatečné příjmy a chudoba romských rodin spouští bludný kruh dluhů, kdy se dlužníci snaží uhradit své pohledávky především dalšími půjčkami. Nejzávažnějším problémem je destruktivní zadlužování romských rodin u poskytovatelů vysoce zpoplatněných úvěrů. V současné době v tomto odvětví působí subjekty, které

cíleně zneužívají nedostatků v legislativě a nevědomosti lidí ke snadným ziskům, placeným převážně daňovými poplatníky. Kritickým okamžikem je situace, kdy dlužníci přestávají být schopni splácet své závazky a dochází k tzv. předlužení. Předlužení rodin žijících v podmínkách sociálního vyloučení představuje jednu z největších překážek v jejich integraci a negativně ovlivňuje ochotu příslušníků komunity pracovat legálně.

Nástroje využitelné k řešení problematiky zadluženosti a předlužení můžeme rozdělit dle typu cílové skupiny na nástroje oslovující širokou veřejnost, nízkopříjmové domácnosti a odbornou veřejnost. Řadíme zde různé druhy kampaní k oslovení široké veřejnosti o problematice zadlužování či úvěrů, zvyšování finanční gramotnosti nízkopříjmových domácností, zvyšování vzdělanosti v otázkách finanční gramotnosti odborné veřejnosti, potírání lichvy formou preventivních programů a spoluprací s Policií ČR. Do budoucna se jeví jako potřebné začít veřejnou diskuzi týkající se legislativních změn v oblasti úvěrové politiky s cílem definovat možnosti řešení této situace. Důležitým nástrojem pro řešení problematiky zadluženosti je také spolupráce s místními samosprávami např. formou využívání institutu zvláštního příjemce. Neméně důležitá je také spolupráce samospráv a nestátních nevládních organizací.

4.5.2. Zvýšená kriminalita v sociálně vyloučených lokalitách

Oblast kriminality v Moravskoslezském kraji detailně popisuje Koncepce prevence kriminality Moravskoslezského kraje na období 2009-2011. Jako rizikové cílové skupiny definuje tato koncepce mimo jiné obyvatele sociálně vyloučených lokalit, osoby ohrožené sociálním vyloučením a předelikventní děti a mládež. Jak tento dokument rovněž upozorňuje, oblast kriminality je velice úzce spojen s problematikou dlouhodobé nezaměstnanosti a chudoby. V obou těchto oblastech zaujímá Moravskoslezský kraj přední místa ve srovnání s ostatními kraji v rámci celé ČR. Do této kapitoly řadíme rovněž problematiku závislostí a prostituce, neboť v obou oblastech se může jednat o naplňování trestných činů.

Koncepce hovoří o sociálně vyloučených lokalitách jako o prostředí, kde se kriminalita a další rizikové formy chování stávají běžnou normou. Toto prostředí je nevhodné z hlediska výchovy a integrace dětí a mládeže z vyloučených lokalit, které mohou přejímat a uplatňovat tyto vzorce chování ve svém budoucím životě. V souladu s Koncepcí je vhodné při řešení kriminality a rizikových forem chování upřednostňovat podporu preventivních opatření před využíváním represivních postupů. Podmínkou účinné prevence je také multidisciplinární spolupráce a dialog mezi klíčovými subjekty, jako jsou policie, místní samospráva, vzdělávací instituce, instituce sociální práce a další experti na lokální úrovni.

Vzhledem ke skutečnosti, že se sociálně vyloučené lokality nacházejí většinou na periferiích jednotlivých obcí nebo jsou prostorově často zcela izolovány od dalších městských částí, dochází v těchto lokalitách ke zvýšenému výskytu kriminality a dalších rizikových forem chování v sociálně vyloučených romských lokalitách.

V současné době se pro řešení výše uvedené problematiky může využívat řada nástrojů např. ve formě realizace preventivních programů, zavádění pracovních pozic tzv. asistentů pro spolupráci s policií, spolupráce jednotlivých aktérů zapojených do systému včasné intervence apod.

4.5.3. Extremismus

V posledních letech na území celé České republiky dochází ke zvýšenému zájmu o řešení problematiky sociálního vyloučení ze strany tzv. extremistických hnutí. Extremistické aktivity jsou v souvislosti s problematikou menšin obecně nebezpečné. Nejvíce jsou v poslední době patrné právě v návaznosti na příslušníky romských komunit. Sociálně vyloučené lokality jsou již svým charakterem (prostorová a sociální ohraničenost) ohroženy extremistickými útoky. Pravicový extremismus je společensky nebezpečným jevem, ohrožujícím vzájemnou sociální soudržnost společnosti a přinášejícím bezpečnostní rizika pro příslušníky romských komunit. Specifickým a víceméně typickým tématem českých pravicových extremistů je tzv. anticiganismus. Jedná se o zvláštní formu rasismu orientovanou proti romské menšině. V rámci tohoto zaměření extremistická hnutí útočí na Romy na svých veřejných akcích či prostřednictvím webových stránek nebo stranických tiskovin. Časté je např. zpochybňování genocidy českých a moravských Romů v období druhé světové války.

Již zmiňovaný výzkum Ministerstva vnitra „Zmapování postojů veřejnosti v České republice k pravicově extremistickým, rasistickým a xenofobiím myšlenkám a jejich šířitelů s ohledem na integraci menšin a cizinců“ uvádí, že Moravskoslezský kraj je jedním z krajů s největším procentuálním výskytem názorů charakteristických pro ultrapravici. Z výzkumu dále vyplynulo, že je jedním z krajů na jehož území je zvýšené riziko pravicového extremismu.

4.5.4. Užívání návykových látek v sociálně vyloučených lokalitách

Realizované výzkumy na území České republiky zaměřující se na užívání návykových látek v sociálně vyloučených lokalitách hovoří o tom, že romské děti a mládež jsou jednou z nejrizikovějších skupin ohrožených užíváním návykových látek. Počátky experimentování s kouřením, alkoholem a marihuanou sahají až na základní stupně škol. Často dochází také k užívání tzv. tvrdých drog před 15 rokem věku.

Romské děti a mládež žijící v sociálně vyloučených lokalitách často kouří, mají brzké zkušenosti s konzumací alkoholu a tzv. měkkých drog. V lokalitách se vyskytuje také zneužívání toluenu nebo méně často užívání heroinu.

V rámci řešení této situace je vhodná realizace komplexních terénních programů zaměřených na děti a mládež ze sociálně vyloučených lokalit ohrožených rizikem užívání návykových látek poskytovaných v přirozeném prostředí za spolupráce s multidisciplinárním týmem odborníků z oboru sociální práce, psychologie či psychiatrie.

Vize, cíle a priority Strategie integrace příslušníků romských komunit v Moravskoslezském kraji na období 2011-2014

5

Řešení problematiky integrace příslušníků romských komunit žijících na území kraje není možné bez komplexního přístupu reflektujícího všechny výše oblasti popsané v předcházejících kapitolách. Jak již bylo konstatováno ve Strategii integrace na období 2006-2009, řešení problematiky sociální exkluze obyvatel Moravskoslezského kraje je především v kompetencích obcí, na jejichž území příslušníci sociálně vyloučených komunit žijí. Výskyt jednotlivých problémů spojených se sociální exkluzí příslušníků romských komunit se na různých místech kraje liší podle toho, jak početná je romská komunita na tom daném území. Některé obce proto nedeklarují potřebu řešení problematiky integrace vzhledem ke skutečnosti, že v jejich správním obvodu romská komunita nežije. V obcích, kde je zastoupena početná romská komunita, dochází k řešení problematiky integrace příslušníků romských komunit hlavně v rámci procesu komunitního plánování sociálních služeb ve spolupráci s nestátními neziskovými organizacemi realizující sociální služby a aktivity pro příslušníky romských komunit.

Stejně jako v předcházející strategii na období 2006 až 2009 je stále vhodné vycházet při řešení problematiky integrace příslušníků romských komunit žijících na území kraje z principů a oblastí popsaných v Konceptu romské integrace. Reflektování koncepčních materiálů ústředních orgánů zpracovaných pro problematiku integrace romských komunit zajišťuje implementaci vládou podporovaných strategií a nástrojů a které se již na mnoha místech jak v rámci České republiky, tak v rámci mezinárodních aktivit, osvědčily. Je samozřejmě také nutné tyto aktivity přizpůsobovat individuálním podmínkám a charakterům daných lokalit, na jejichž území jsou jednotlivé aktivity realizovány.

5.1. SWOT Analýza

V rámci přípravy Strategie byla zpracována SWOT analýza zaměřená na zjištění stavu problematiky integrace příslušníků žijících na území Moravskoslezského kraje. Analýza byla zpracována v rámci činnosti pracovní skupiny a také ve spolupráci s romskými poradci obcí s rozšířenou působností Moravskoslezského kraje.

Silné stránky	Slabé stránky
Existence sociálních služeb zaměřených na práci s romským etnikem	Nedostatečná informovanost odborné i laické veřejnosti o podstatě problémů cílové skupiny
Existence služeb protidrogové prevence zaměřených na práci s romským etnikem	Nízká erudovanost odborníků pracujících s romskou etnickou skupinou (učitelů, sociálních pracovníků, úředníků a dalších profesionálů) z oblasti multikulturality, kulturologie či romistiky
Odborníci řeší zároveň oblast romské problematiky i protidrogové prevence	Nejednotnost deklarovaných potřeb cílové skupiny
Existence krajských koncepčních materiálů v oblasti aktivit a služeb využitelných v rámci řešení integrace příslušníků romských komunit	Nedostatek poskytovatelů služeb z řad cílové skupiny
Strategie protidrogové politiky	problematická profesionalizace romských a proromských NNO poskytujících specifické sociální služby
Strategie prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže	Malá informovanost cílové skupiny o možnostech využívání služeb
Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy MSK 2008	Malá informovanost o jiných způsobech života směřem k romské komunitě
Koncepci deklarovaná podpora procesu komunitního plánování obcí	Problém zajištění trvalého finančního krytí provozu realizovaných sociálních služeb zaměřených na práci s romským etnikem

Silné stránky	Slabé stránky
Existence systému komunitního plánování v některých obcích v kraji (pracovní skupiny zaměřené na etnické menšiny nebo na romské etnikum)	Neexistující síť přiměřeného sociálního bydlení
Připravenost řady subjektů ke spolupráci (MSK, některé obce, školy, Policie ČR, NNO)	Vliv aktuální politické situace na řešení problematiky příslušníků romských komunit
Existující dílčí zdroje pro financování služeb zaměřených na práci s romskou komunitou	Vysoká míra nezaměstnanosti v kraji
Protidrogová prevence zaměřena na práci s romskou komunitou	Nízká provázanost integračních aktivit na úrovni kraje
Získávání nových zdrojů pro financování služeb zaměřených na práci s romským etnikem (IOP a ROP na léta 2007-2013)	
Realizace projektů v oblasti řešení problematiky různými subjekty v rámci kraje	
Zapojení zástupců romského etnika do procesu komunitního plánování v obcích	

Příležitosti	Hrozby
Zvyšování informovanosti odborné i laické veřejnosti o problémech cílové skupiny, jejich příčinách a možných důsledcích – vzniku sociálně vyloučených lokalit	Nesoulad politických postojů s odbornými stanovisky
Podpora vzájemné komunikace mezi jednotlivými obcemi v oblasti prevence vzniku a rozšiřování sociálně vyloučených lokalit	Neodborné poskytování sociálních služeb pro cílovou skupinu
Zvyšování informovanosti cílové skupiny o možnostech využívání služeb a „osvěta“	Eskalace averze a nedůvěry majoritní veřejnosti vůči příslušníkům romského etnika a riziko vzniku extremistických aktivit zaměřených proti příslušníkům romských komunit
Vzdělávání úředníků samospráv a dalších profesionálů v problematice integrace příslušníků romských komunit	Nezájem cílové skupiny o spolupráci se subjekty poskytujícími služby
Motivování zastupitelů lokálních samospráv ke hledání optimálních způsobů řešení současné situace v problematice integrace příslušníků romských komunit	Zvyšující se počet prostorově izolovaných lokalit v kraji
Podpora programu zaměstnanosti pro znevýhodněné osoby	Rizikový způsob bydlení v komerčních ubytovnách
Podpora školní úspěšnosti sociálně znevýhodněných romských žáků	Migrace prohlubující sociální vyloučení
Proces zavádění standardů kvality v sociálních službách	Růst sociálního napětí z důsledku úsporných opatření

Příležitosti	Hrozby
Proces implementace národního akčního plánu pro ohrožené dítě	Zvyšující se předluženost rodin
Využití nástrojů Agentury pro sociální začleňování v romských lokalitách v kraji	Komerční zneužití sociálního vyloučení
Aktivizace příslušníků romského etnika k zapojení se do řešení problémů v lokalitách	Zvyšující se počet rodin bez trvalého domova
Motivování stávajících poskytovatelů služeb k rozšíření služeb a jejich zacílení na romské etnikum v závislosti na situaci v jednotlivých obcích	Nebezpečí vzniku kriminálních gangů dětí a mladistvých ve vyloučených lokalitách
Hledání cest k zajištění vícezdrojového financování služeb a aktivit pro příslušníky romských komunit	Zvýšený výskyt kriminality ve vyloučených lokalitách
Nízká provázanost integračních aktivit na úrovni kraje	Neúměrné zvyšování zátěže systému sociální podpory
	Nízká prokazatelnost výstupů projektových aktivit
	Nedostatečné využívání inkluzivních nástrojů zaměřených na vzdělávání
	Snižující se úroveň vzdělání
	Mezigenerační pokles pracovních návyků v romské komunitě
	Nelegální zaměstnávání

5.2. Vize a priority

Při stanovení vize a jednotlivých priorit je brán zřetel na uvedenou SWOT analýzu, která byla zpracována ve spolupráci s odborníky a profesionály podílející se na řešení problematiky integrace příslušníků romských komunit žijících na území kraje a v neposlední řadě také z údajů a skutečností vycházejících z informací o aktuálním stavu sociálně vyloučených lokalit nacházejících se na území kraje. Navrhované priority vycházejí také z aktuální Koncepce romské integrace.

Vize Strategie integrace romské komunity Moravskoslezského kraje na období 2011-2014

Na území Moravskoslezského kraje existuje rozvinutý systém provázaných nástrojů a síť sociálních služeb eliminující rizika pramenící z existence sociálního vyloučení zabraňující vzniku nových sociálně vyloučených lokalit a řešící stav vyloučených lokalit stávajících. Tento systém je podporován provázanými aktivitami realizujícími pro příslušníky romských komunit žijící na území kraje ve spolupráci s jednotlivými samosprávami obcí na zvyšování úrovně v oblastech vzdělávání, zaměstnávání a bydlení příslušníků romských komunit.

Dochází k zastavení prohlubování sociálního vyloučení příslušníků romských komunit žijících na území kraje.

Role kraje při implementaci Strategie spočívá ve třech hlavních oblastech:

- iniciační – kraj jako navrhovatel jednotlivých aktivit a opatření směřující k dosažení stavu pospaného ve vizi Strategie
- koordinační – kraj jako koordinátor aktivit a procesů vedoucích k naplnění vize
- realizační – jako realizátor vlastních aktivit a činností vedoucích k naplnění vize.

5.2.1. Obecné priority a opatření k jednotlivým obecným cílům:

Priorita 1. - Zvýšení provázanosti integračních aktivit na úrovni kraje

Opatření 1. 1. Zřízení pracovní skupiny pro implementaci Strategie integrace příslušníků romských komunit Moravskoslezského kraje na období 2011 - 2014 složené ze zástupců odborů Krajského úřadu Moravskoslezského kraje a odborníků a profesionálů věnujících se otázkám integrace příslušníků romských komunit na území Moravskoslezského kraje

Opatření 1. 2. Zpracování Akčního plánu Strategie integrace příslušníků romských komunit Moravskoslezského kraje na období 2011-2014 do konce roku 2011 zaměřeného na definici specifických aktivit vztahených k oblastem bydlení, vzdělávání, zaměstnanost, zdravotní péči a prevenci rizikových forem chování ve vztahu k sociálnímu vyloučení

Priorita 2. - Zmírnění současných důsledků sociální exkluze v kraji

Opatření 2. 1. Podpora a iniciace aktivit vedoucích ke zmírnění současných důsledků sociální exkluze v kraji

Priorita 3. - Efektivní prevence sociální exkluze v kraji

Opatření 3. 1. Podpora nástrojů a aktivit k předcházení sociálnímu vyloučení příslušníků romských komunit

Priorita 4. - Zvyšování informovanosti odborné i laické veřejnosti o problémech cílové skupiny, jejich příčinách a možných důsledcích – vzniku sociálně vyloučených lokalit

Opatření 4. 1. Podpora aktivit směřujících k pozitivní medializaci uskutečňovaných aktivit v rámci řešení integrace příslušníků romských komunit

Priorita 5. - Zvyšování informovanosti cílové skupiny o vlastních právech a povinnostech a možnostech využívání služeb a aktivit

Opatření 5. 1. Podpora aktivit směřujících ke zvyšování informovanosti o právech a povinnostech cílové skupiny a o možnostech využívání sociálních služeb a aktivit

Priorita 6. - Vzdělávání úředníků samospráv a dalších profesionálů v problematice integrace příslušníků romských komunit

Opatření 6. 1. Realizace pravidelných setkávání poskytovatelů služeb k rozšíření služeb a jejich zacílení na romské etnikum v závislosti na situaci v jednotlivých obcích se zástupci kraje

Opatření 6. 2. Podpora a realizace aktivit vedoucích ke vzdělávání úředníků samospráv a dalších profesionálů v problematice integrace příslušníků romských komunit

Priorita 7. - Motivování zastupitelů lokálních samospráv ke hledání optimálních způsobů řešení současné situace v problematice integrace příslušníků romských komunit

Opatření 7. 1. Podpora procesu komunitního plánování služeb pro příslušníky romské komunity na úrovni jednotlivých samospráv

Priorita 8. - Motivování stávajících poskytovatelů služeb k rozšíření služeb a jejich zacílení na romské etnikum v závislosti na situaci v jednotlivých obcích

Opatření 8. 1. Podpora aktivit ve formě seminářů k rozšíření služeb a jejich zacílení na romské etnikum v závislosti na situaci v jednotlivých obcích pro stávající poskytovatele sociálních služeb pro příslušníky romských komunit a další subjekty realizující aktivity v oblasti sociálního vyloučení

Priorita 9. - Zvyšování spolupráce na úrovni jednotlivých aktérů působících v oblasti integrace příslušníků romských komunit

Opatření 9. 1. Podpora aktivit ve formě seminářů a kulatých stolu se záměrem zvyšování spolupráce na úrovni jednotlivých aktérů působících v oblasti integrace příslušníků romských komunit

5.2.2 Specifické priority pro jednotlivé hlavní oblasti

S ohledem na opatření k jednotlivým obecným cílům Strategie č. 1. 1. Zřízení pracovní skupiny pro implementaci Strategie integrace příslušníků romských komunit Moravskoslezského kraje složené ze zástupců odborů Krajského úřadu Moravskoslezského kraje a odborníků a profesionálů věnujících se otázkám integrace příslušníků romských komunit a č. 1. 2. Zpracování Akčního plánu Strategie integrace příslušníků romských komunit Moravskoslezského kraje na období 2011-2014 do roku 2011 zaměřeného na tvorbu specifických aktivit vztahených oblastem bydlení, vzdělávání, zaměstnanost a prevenci rizikových forem chování ve vztahu k sociálnímu vyloučení, bude v následujícím období implementace Strategie zpracován v rámci činnosti pracovní skupiny podrobný akční plán k jednotlivým specifickým prioritám Strategie. Jednotlivé priority vycházejí z Koncepce romské integrace a z této Strategie.

Specifická priorita 1. k hlavní oblasti vzdělávání

Opatření 1.1 Využívání nástroje asistent pedagoga pro děti, žáky a studenty se sociálním znevýhodněním dle identifikovaných potřeb cílové skupiny

Opatření 1.2. Podpora využívání dostupných nástrojů MŠMT ve prospěch příslušníků romských komunit žijících na území kraje

Opatření 1.3. Podpora aktivit vedoucích k využívání inkluzivních nástrojů v oblasti vzdělávání

Opatření 1.4. Zvýšení informovanosti odborné a laické veřejnosti k problematice vzdělávání ve vztahu k sociokulturnímu znevýhodnění

Opatření 1.5. Podpora využívání dostupných nástrojů MPSV ve prospěch příslušníků romských komunit žijících na území kraje

Specifická priorita 2. k hlavní oblasti bydlení

Opatření 2.1 Podpora aktivit zaměřených na revitalizaci bytového fondu sociálně vyloučených lokalit jednotlivých obcí

Opatření 2.2. Připomínkování předmětných legislativních úprav k zákonům a vyhláškám vztahujícím se k integraci příslušníků romských komunit s ohledem na sociální bydlení

Opatření 2.3. Podpora záměrů obcí pro využití bytového fondu v oblasti sociálního bydlení

Opatření 2.4. Zvýšení informovanosti k problematice sociálního bydlení ve vztahu k sociálně vyloučeným lokalitám

Specifická priorita 3. k hlavní oblasti zaměstnanost

Opatření 3.1. Podpora využívání nástrojů vedoucích k návratu cílové skupiny na trh práce

Opatření 3.2. Podpora rozvoje sociální ekonomiky na území kraje

Opatření 3.3. Podpora využívání dostupných finančních zdrojů z OPLZZ/ MPSV ve prospěch příslušníků romských komunit žijících na území kraje v návaznosti na návrat na trh práce

Opatření 3.4 Zvýšení informovanosti odborné a laické veřejnosti k problematice zaměstnávání zaměstnanosti ve vztahu k sociokulturnímu znevýhodnění

Opatření 3.5. Podpora aktivit vedoucích k zaměstnávání a návratu příslušníků romských komunit na trh práce

Specifická priorita 4. k hlavní oblasti zdravotní péče ve vztahu k sociálně vyloučeným romským komunitám

Opatření 4.1 Zvýšení informovanosti příslušníků romských komunit žijící území kraje v oblasti zdravotní péče prostřednictvím terénních služeb v sociálně vyloučených lokalitách

Opatření 4.2 Podpora spolupráce subjektů podílejících se na řešení otázek zdravotní péče v sociálně vyloučených lokalitách kraje

Specifická priorita 5. k hlavní oblasti rizikové formy chování existující ve vztahu k sociálnímu vyloučení

Opatření 5.1. Podpora aktivit vedoucí k odstranění zadluženosti a zvýšení finanční gramotnosti cílové skupiny

Opatření 5.2. Realizace analýzy stavu sociálně vyloučených lokalit Moravskoslezského kraje

Opatření 5.3. Zvýšení informovanosti odborné a laické veřejnosti k problematice prevence zadlužování, finanční gramotnosti, prevence kriminality a ochrany zdraví

Opatření 5.4. Spolupráce s krajským protidrogovým koordinátorem na vytvoření analýzy užívání návykových látek v sociálně vyloučených lokalitách Moravskoslezského kraje

Opatření 5.5. Podpora terénních programů zaměřených na řešení zneužívání návykových látek v sociálně vyloučených lokalitách

Závěr | 6

Řešení problematiky integrace příslušníků romských komunit na území Moravskoslezského kraje je systematicky řešeno od roku 2003. V roce 2006 byla zpracována první Strategie integrace romských komunit na území Moravskoslezského kraje s platností do roku 2009. Implementace první strategie jen potvrdila tu skutečnost, že integrace příslušníků romských komunit stále vyžaduje komplexní a mezipříslušníkový přístup. Negativní následky sociálního vyloučení se odrážejí ve všech úrovních života romské komunity, která se v důsledku nepříznivých životních situací nebo rizikovým způsobem života ocitla v podmínkách sociálního vyloučení. V rámci řešení této problematiky se v poslední době ukazuje, jak je důležité informovat širokou veřejnost o problematice sociálního vyloučení hlavně ze strany odborníků, kteří se této problematice dlouhodobě věnují.

Do budoucna je tedy zapotřebí zvýšit provázanost integračních aktivit napříč jednotlivými resorty, jako je vzdělávání, zdravotnictví, sociální služby nebo regionální rozvoj. Klíčovým prvkem integrace je také zapojení a spolupráce samotných příslušníků romských komunit a to jak na úrovni jednotlivých obecních samospráv, ale také na úrovni kraje např. spoluprací s romskými občanskými sdruženími či jinými realizátory aktivit pro romskou komunitu pocházejících z řad komunity samotné. Cílem takto definované spolupráce je realizace potřebných aktivit na jednotlivých územích kraje, která bude vycházet z individuální potřeby dané lokality se zapojením všech zúčastněných aktérů na poli integrace. V neposlední řadě tato spolupráce přinese efektivní vynaložení finančních prostředků určených k realizaci potřebných aktivit definovaných v rámci spolupráce všech zúčastněných aktérů.

Použité informační zdroje:

Koncepce romské integrace na období 2010-2013, Kancelář rady vlády pro záležitosti romské menšiny

Metodická příručka pro činnost koordinátora, Ostravská univerzita

Zpráva o činnosti agentury pro sociální začleňování v romských lokalitách, Agentura pro sociální začleňování v romských lokalitách 2010

Strategie integrace příslušníků romských komunit Moravskoslezského kraje na období 2006-2009, Moravskoslezský kraj 2006

Střednědobý plán rozvoje sociálních služeb na léta 2010-2014, Moravskoslezský kraj 2010

Dlouhodobý záměr vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy Moravskoslezského kraje 2008, Moravskoslezský kraj

Zpráva o naplňování dekády romské inkluze 2005 -2015

Identifikace zásadních problémů v oblasti sociálního vyloučení, Ministerstvo vnitra, 2009

Česká republika: Šance na zlepšení zaměstnanosti Romů, Dokument světové banky, 2008

Zmapování postojů veřejnosti v České republice k pravicově extremistickým, rasistickým a xenofobiím myšlenkám a jejich šířitelů s ohledem na integraci menšin a cizinců, Ministerstvo vnitra, 2010

Příloha č. 1

Seznam obcí s rozšířenou působností v Moravskoslezském kraji 2011 na jejichž obecních úřadech je vykonávána činnost romských poradců k datu 31. 1. 2011

Okres	Obec	Adresa	Telefon	Mobil
Bruntál	Bruntál	MěÚ Bruntál, Nádražní 20, 792 01	554 706 145	731 154 317
	Krnov	MěÚ Krnov, Hlavní nám. 1, 794 01	554 697 229	–
	Rýmařov	MěÚ Rýmařov, Náměstí Míru 1, 795 01	554 254 215	–
Frýdek-Místek	Frýdek-Místek	Magistrát města Frýdku-Místku, Radniční 1148, 738 01	558 609 322	–
	Frýdlant nad Ostravicí	MěÚ Frýdlant nad Ostravicí, Náměstí 3, 739 11	558 604 177	–
	Jablunkov	MěÚ Jablunkov, Dukelská 144, 739 91	558 340 658	–
	Třinec	MěÚ Třinec, Jablunkovská 160, 739 61	558 306 355	–
Karviná	Český Těšín	MěÚ Český Těšín, Nám. ČSA 1, 737 01	558 764 410	–
	Havířov	Magistrát města Havířova, Svornosti 2, 736 01	596 803 138	–
	Karviná	Magistrát města Karviné, Fryštátská 72/1, 733 24	596 389 180	732 840 854
	Orlová	MěÚ Orlová, Osvobození 796, 735 14	596 581 440	724 127 132
Nový Jičín	Bílovec	MěÚ Bílovec, 17. listopadu 411, 743 01	556 312 152	–
	Frenštát p. Rad.	MěÚ Frenštát pod Radhoštěm, nám. Míru 1, 744 01	556 830 723	–
	Kopřivnice	MěÚ Kopřivnice, Štefánkova 1163, 742 21	556 879 460	737 162 957
	Nový Jičín	MěÚ Nový Jičín, Divadelní 3, 741 01	556 768 338	604 557 114
	Odry	MěÚ Odry, Masarykovo nám. 25, 742 35	556 768 147	–

Okres	Obec	Adresa	Telefon	Mobil
Opava	Hlučín	MěÚ Hlučín, Mírové nám. 23, 748 01	595 020 248	732 712 132
	Kravaře	MěÚ Kravaře, Náměstí 43, 747 21	553 777 925	605 184 856
	Vítkov	MěÚ Vítkov, Nám. J. Zajíce 4, 749 01	556 312 225	–
Ostrava	Ostrava	Magistrát města Ostravy, Husova 7, 729 30	599 444 938	

Příloha č. 2. Seznam poskytovatelů sociálních služeb příslušníkům romských komunit v Moravskoslezském kraji

TYP SLUŽBY – NÍZKOPRAHOVÉ ZAŘÍZENÍ PRO DĚTI A MLÁDEŽ

Klub Nezbeda

poskytovatel: Charita Frýdek – Místek
adresa: F. Čejky 450
738 02 Frýdek - Místek
tel.: 732 628 731
e-mail: f-m@charita.cz

Komunitní centrum Hrušov

poskytovatel: Vzájemné soužití, o.s.
adresa: Divišova 18
702 00 Ostrava – Hrušov
tel. 596 244 641
e-mail: nzdmkhrusov.souziti@seznam.cz

Komunitní centrum Zárubek

poskytovatel: Občanské sdružení Vzájemné soužití
adresa: Zárubecká 16
702 00 Ostrava
tel. 596 244 507
e-mail: nzdmkczarubek.souziti@seznam.cz

Komunitní centrum Liščina

poskytovatel: Vzájemné soužití, o.s.
adresa: Sodná 25
702 00 Ostrava
tel. 596 244 640
e-mail: nzdmkcliscina.souziti@seznam.cz

Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež (Přívaz, Poruba)

poskytovatel: SPOLEČNĚ – JEKHEANE, o.s.
tel.: 596 136 609, 596 912 935
e-mail: nizkoprah@jekhetane.cz

Klub Modrá kočka

poskytovatel: Eurotopia, o.s.
Adresa: Hradecká 650/16
746 01 Opava
tel.: 553 653 034
e-mail: modra.kocka.@eurotopia.cz

CARAVAN

poskytovatel: Eurotopia, o.s.
adresa: nám. Míru 151/13
794 01 Krnov 1
tel.: 777 063 618
e-mail: karavan@eurotopia.cz

Nízkoprahové zařízení pro děti a mládež Kanaan

poskytovatel: Slezská diakonie
adresa: Drátovská 246
735 51 Bohumín - Pudlov
tel.: 596 011 722
e-mail: n.simikova@slezskadiakonie.cz

Komunitní centrum Vesnička Soužití

poskytovatel: Diecézní charita ostravsko-opavská
adresa: Betonářská 790/12
712 00 Ostrava-Muglinov
tel.: 596 241 141
e-mail: vesnicka.souziti@caritas.cz

Klub Kamarád

poskytovatel: Město Kopřivnice
adresa: Francouzská 11/81
742 21 Kopřivnice
tel.: 556 811 737
e-mail: ivana.fojtu@koprivnice.cz

TYP SLUŽBY – ODBORNÉ SOCIÁLNÍ PORADENSTVÍ

Sociálně právní poradna

poskytovatel: Vzájemné soužití, o.s.

adresa: 30. dubna 2944/1
702 00 Ostrava
tel.: 596 114 760
e-mail: poradna.souzit@seznam.cz

Občanská poradna

poskytovatel: Společně – Jekhetane, o.s.
adresa: Palackého 49
702 00 Ostrava
tel.: 596 113 890
e-mail: poradna@jekhetane.cz

Odborné sociální poradenství

poskytovatel: Renarkon, o. p. s.
adresa: Mariánskohorská 1328/29
702 00 Ostrava
tel.: 596 638 806
e-mail: poradnarenarkon@seznam.cz

Vesnička Soužití

poskytovatel: Diecézní charita ostravsko-opavská
adresa: Betonářská 790/12
712 00 Ostrava-Muglinov
tel.: 596 241 141
e-mail: vesnicka.souziti@caritas.cz

TYP SLUŽBY – SOCIÁLNĚ AKTIVIZAČNÍ SLUŽBY PRO RODINY S DĚTMI

Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi

poskytovatel: Bílý nosorožec, o.p.s.
Adresa: Ladislava Ševčíka 420/26
709 00 Ostrava Hulváky
tel.: 596 112 052
e-mail: bily.nosorozec@centrum.cz

Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi

poskytovatel: Eurotopia, o.s.
Adresa: Zápalaova 379/27
746 01 Opava 1
tel.: 774 883 619
e-mail: hana.sobková@eurotopia.cz

Hnízdo – Čiriklano Kher

poskytovatel: Vzájemné soužití, o.s.

Adresa: Bieblova 404/8
702 00 Ostrava 2
tel.: 596 111 840
e-mail: hnizdo.souziti@seznam.cz

KLUB-KO

poskytovatel: Společně – Jekhetane, o.s.
adresa: Palackého 13/49,
702 00 Ostrava Přívoz
tel: 596 136 609
e-mail: rodina@jekhetane.cz

KLUB-KO

poskytovatel: Společně – Jekhetane, o.s.
Adresa: Muglinovská 344/83
712 00 Slezská Ostrava-Muglinov
tel: 596 613 653
email: rodina@jekhetane.cz

Středisko pro rodinu s předškolními dětmi

poskytovatel: Centrom, o. s.
adresa: Pátova 655/2
716 00 Ostrava-Radvanice
tel.: 596 240 496
e-mail: centrom@centrom.cz

Specializovaná mateřinka Vítkovice

poskytovatel: Centrom, o. s.
adresa: Sirotčí 962/45
703 30 Ostrava-Vítkovice
tel.: 595 526 051
e-mail: centrom@centrom.cz

Bydlení s doprovodným sociálním programem

poskytovatel: Centrom, o. s.
adresa: Sirotčí 962/45
703 30 Ostrava-Vítkovice
tel.: 595 526 051
e-mail: centrom@centrom.cz

Salesinské středisko volného času Don Bosco

poskytovatel: Salesinské středisko volného času Don Bosco
adresa: Vítkovická 28

702 00 Ostrava
tel.: 599 526 361
e-mail: ostrava.sdb@seznam.cz

Integrační centrum

poskytovatel: Liga o.s.
adresa: Lidická 1817/33
792 01 Bruntál 1
e-mail: janacsat@centrum.cz

Komunitní centrum

Poskytovatel: Liga o.s.
Adresa: Dlouhá 1889/16
792 01 Bruntál 1
tel: 554 725 159
e-mail: janacsat@centrum.cz

TYP SLUŽBY – TERÉNNÍ PROGRAMY

Terénní program

poskytovatel: Dživipen, o.s.
adresa: Horní náměstí 131/48
746 01 Opava
tel.: 731 104 221
e-mail: 1dzivipen@seznam.cz

Terénní program

poskytovatel: Romodrom, o.s.
adresa: Ostravská 84
735 51 Bohumín
tel.: 222 212 823
e-mail: regiony@romodrom.cz

Terénní program

poskytovatel: Slezská diakonie
adresa: Drátovenská 246
735 51 Bohumín
tel.: 596 011 722
e-mail: n.simikova@slezskadiakonie.cz

Terénní program

poskytovatel: Společně – Jekhetane, o.s.
adresa: Palackého 13/49,
702 00 Ostrava Přívoz

tel: 596 136 609
e-mail: teren@jekhetane.cz

Terénní program v sociálně vyloučených lokalitách Fýdek-Místek

poskytovatel: Renarkon, o. p. s.
adresa: Pionýrů 1757
738 01 Frýdek-Místek
tel./fax: 558 628 444

Pomocná ruka

poskytovatel: Vzájemné soužití, o.s
Adresa: Bieblova 406/6
702 00 Ostrava 2
tel.: 596 111 896
e- mail: pomocnruka.souziti@seznam.cz

Terénní programy organizační jednotky Helpale

poskytovatel: Vzájemné soužití, o.s.
Adresa:30 dubna 2944/1
702 00 Ostrava 2
tel.: 596 128 402
e- mail: poradna.souziti@seznam.cz

Vzdělávání dětí a mládeže ze sociokulturně znevýhodněného prostředí

Poskytovatel: Občanské sdružení S.T.O.P.
adresa: Trocnovská 6
702 00 Ostrava – Přívoz
tel.: 77 993 456
e-mail: info@sdruzeni-stop.cz

Podporované zaměstnávání

Zelená dílna
poskytovatel: Liga , o. s.
adresa: Tyršova 4
792 01 Bruntál, tel.: 603 523 876

Služby protidrogové prevence

Kontaktní centrum Ostrava
poskytovatel: Renarkon, o. p. s.
adresa: Halasova 16
703 00 Ostrava – Vítkovice
tel.: 595 627 005
e-mail: kcovarenarkom@seznam.cz

Kontaktní centrum Frýdek-Místek

poskytovatel: Renarkon, o. p. s.

adresa: Pionýrů 1757

738 01 Frýdek-Místek

tel.: 558 628 444

e-mail: kcfmrenarkom@seznam.cz

KOMUNITNÍ A KULTURNÍ CENTRA**Komunitní centrum**

zřizovatel: Společenství Romů na Moravě, o.p.s.

adresa: Žižkova 29

795 01 Rýmařov

tel.: 732 261 800

Romské kulturní a společenské centrum

zřizovatel: Sdružení Romů Severní Moravy

adresa: Za panelárnou 1659/4

735 06 Karviná – Nové město

tel.: 595 325 790, 595 325 791

e-mail: romcentrumkarvina@sezna.cz

Moravskoslezský kraj
Krajský úřad

28. října 117, 702 18 Ostrava, Tel.: 595 622 222, Fax: 595 622 126
E-mail: posta@kr-moravskoslezsky.cz